

Załącznik do uchwały nr XL.241.2023

Rady Gminy w Potworowie

z dnia 9 lutego 2023r.

**STRATEGIA ROZWOJU
SPOŁECZNO- GOSPODARCZEGO
GMINY POTWORÓW NA LATA
2023 - 2029**

Zawartość

1. WPROWADZENIE.....	3
1.1. Metodologia prac i organizacja procesu tworzenia strategii	3
1.2. Nadrzędne dokumenty strategiczne	9
2. DIAGNOZA GMINY POTWORÓW	10
2.1. Przestrzeń i środowisko.....	11
2.1.1. Ogólna charakterystyka Gminy Potworów.....	11
2.1.2. Opis zasobów kulturowych – historia gminy.....	16
2.2. UWARUNKOWANIA SPOŁECZNE	18
2.2.1. Kapitał ludzki i jakość życia.....	18
2.2.2. Opieka Społeczna	18
2.2.3. Edukacja, kultura i sport.....	20
2.2.4. Ochrona zdrowia	26
2.3. UWARUNKOWANIA GOSPODARCZE	28
2.3.1. Przedsiębiorczość	28
2.3.2. Rynek pracy i bezrobocie	29
2.4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	31
2.4.1. Sieć wodociągowa, kanalizacyjna i oczyszczanie ścieków	31
2.4.2. Gospodarka odpadami	33
2.4.3. Ochrona powietrza	37
2.4.4. Układ komunikacyjny	38
2.4.5. Infrastruktura energetyczna i telekomunikacyjna	42
3. UWARUNKOWANIA I PROBLEMY DALSZEGO ROZWOJU GMINY POTWORÓW – ANALIZA SWOT.	44
4. MISJA I WIZJA GMINY POTWORÓW	57
5. STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU GMINY POTWORÓW	60
5.1. Strategiczne cele rozwoju Gminy Potworów na lata 2023 – 2029.....	62
5.1.1. Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej, w tym służącej ochronie środowiska przyrodniczego.....	63
5.1.2. Rozwój gospodarki lokalnej, w tym rolnictwa, zdrowej żywności i turystyki.....	68
5.1.3. Rozwój usług społecznych, edukacyjnych oraz działania na rzecz integracji i kształtowania postaw prospołecznych mieszkańców	71
6. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII.....	76
6.1. Podmioty zaangażowane w realizację Strategii.	78
6.2. Finansowanie realizacji Strategii	78

1. WPROWADZENIE

1.1. Metodologia prac i organizacja procesu tworzenia strategii

Władze stanowiące i wykonawcze Gminy działają na rzecz dobra publicznego, jakim jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb jej mieszkańców, czyli tworzenie jak najlepszego środowiska życia mieszkańców w sferze: społecznej, gospodarczej, ekologicznej, zagospodarowania przestrzennego i dziedzictwa kulturowego wykorzystują w tym celu publiczne środki finansowe znajdujące się w ich dyspozycji (budżet gminy). Działania w tym względzie nie mogą być oparte na metodach prób i błędów, obliczone na szczęśliwy przypadek, bądź też odbywać się na podstawie nie ukierunkowanych na przyszłość decyzji bieżących. Taki sposób postępowania nie gwarantuje osiągnięcia sukcesów w skutecznym zaspokajaniu zbiorowych potrzeb mieszkańców, a także nie sprzyja racjonalnemu gospodarowaniu środkami finansowymi z budżetu gminy. Problemy te muszą być rozwiązywane w sposób systematyczny i długookresowy, z pełną świadomością konsekwencji podejmowanych dzisiaj decyzji dla losów gminy i jej mieszkańców w przyszłości.

Merytoryczną podstawą do tego typu działań powinna być kompleksowa i długookresowa polityka rozwoju gminy, składająca się z trzech wzajemnie powiązanych ze sobą etapów:

Etap 1: planowania i wyboru celów rozwoju oraz zadań realizacyjnych - faza planowania i podejmowania decyzji,

Etap 2: wdrażania w życie przyjętych ustaleń - faza realizacji podjętych ustaleń,

Etap 3: monitorowania, kontroli i oceny wykonania przyjętych ustaleń - faza nadzoru

przebiegu realizacji przyjętych ustaleń, a także podstawa do ewentualnych ich korekt i uzupełnień. Innymi słowy, kompleksowa i długookresowa polityka rozwoju gminy jest ciągłym procesem nastawionym na formułowanie i wdrażanie skutecznej strategii rozwoju oraz wynikających z jej ustaleń programów i planów działania (np. wieloletniego planu inwestycyjnego i finansowego, programów i planów sektorowo-gałęziowych). Umożliwia ona bardziej efektywnie gospodarować ograniczonymi zasobami (ludzkimi, rzeczowymi,

ekologicznymi i finansowymi), przewidywać problemy, które mogą się pojawić w niedalekiej przyszłości, by odpowiednio wcześniej zacząć im przeciwdziałać. Tak rozumiana polityka rozwoju gminy musi być oparta o trzy zasady:

ZASADA 1 - racjonalnego gospodarowania polegająca na „maksymalizacji efektów z wydatkowanych nakładów lub minimalizacji nakładów na uzyskanie założonych efektów”. Jest to także zgodne z zapisem art. 35 Ustawy o finansach publicznych, który stanowi, że „wydatki publiczne powinny być dokonywane w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasady uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów, umożliwiającą terminową realizację zadań publicznych oraz w wysokości i terminach wynikających z wcześniej zaciągniętych zobowiązań”.

ZASADA 2 - zrównoważonego rozwoju, czyli „uznawanie nadrzędności wymogów ekologicznych w stosunku do procesów rozwoju społeczno - gospodarczego i zagospodarowania przestrzeni Gminy”. Innymi słowy, dalszy rozwój Gminy nie może dokonywać się „kosztem” środowiska przyrodniczego, a więc musi respektować oszczędną produkcję i konsumpcję oraz gospodarkę terenami, a także uwzględniać przyszłościowe konsekwencje ekologiczne podejmowanych dzisiaj decyzji. Zachowanie istniejących zasobów ekologicznych oraz dobry stan czystości środowiska przyrodniczego jest jednym z podstawowych warunków podnoszenia jakości życia mieszkańców Gminy. Takie postępowanie jest zgodne z zapisami Konstytucji RP i innych ustaw oraz wymogami Unii Europejskiej.

ZASADA 3 - partycypacji społecznej, czyli „uspołecznienie procesu zarządzania rozwojem Gminy”. Chodzi tu o włączanie, w prace planistyczne i realizacyjne dotyczące dalszego rozwoju Gminy, jak najszerszego grona mieszkańców i reprezentantów społeczności lokalnej (organizacje pozarządowe) oraz lokalnych przedsiębiorców. Taki sposób postępowania pozwala na wypracowanie kierunków działań zgodnych z oczekiwaniami mieszkańców. Tym samym opracowane wspólnie dokumenty strategiczne (w tym Strategia rozwoju Gminy) nie funkcjonują jako „dokumenty władzy gminnej”, ale są dokumentami całej społeczności lokalnej i stanowią wspólną podstawę koordynacji działań realizacyjnych

różnych podmiotów tak, by uzupełniały się i miały efekt synergiczny. Takie podejście pozwala więc na to, aby nawiązywał się partnerski dialog w układzie: władze Gminy - społeczność lokalna.

Doceniając wagę kompleksowej i długookresowej polityki rozwoju jako podstawy do racjonalnego i efektywnego zarządzania gminą w celu tworzenia możliwie jak najlepszego środowiska życia dla mieszkańców, Władze Gminy Potworów od kilku lat stosują ten system w praktyce. Wyrazem takiego podejścia jest dokument pt.:

„Strategia Rozwoju Społeczno - Gospodarczego Gminy Potworów na lata 2023 - 2029”. Dokument ten zawiera podstawowe merytoryczne przesłanki stojących u podstaw jego tworzenia:

Członkostwo Polski w Unii Europejskiej i wynikające z tego możliwości pozyskiwania środków finansowych z funduszy pomocowych tej organizacji na współfinansowanie projektów rozwojowych, w tym inwestycyjnych,

Zapewnienie kompatybilności strategicznych kierunków i celów rozwoju Gminy Potworów z ustaleniami dokumentów strategicznych opracowanych na szczeblu krajowym i województwa mazowieckiego - jest to wstępny warunek ubiegania się o współfinansowanie środkami unijnymi realizacji projektów gminnych,

Sukcesywne wdrażanie w życie zasad: racjonalnego gospodarowania, zrównoważonego rozwoju i partycypacji społecznej,

Konieczność weryfikacji i aktualizacji istniejących oraz wprowadzenia nowych zadań realizacyjnych.

Biorąc powyższe pod uwagę, Władze Gminy Potworów przystąpiły do stworzenia dokumentu pt.: „Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Gminy Potworów na lata 2023 - 2029”. Dokument ten prezentuje w swej treści długookresowy program działania, określający strategiczne cele rozwoju oraz wskazujący sposoby ich wykonania w postaci celów operacyjnych i kierunków działań (projektów realizacyjnych). Umożliwia on uporządkowanie i odpowiednie rozłożenie w czasie planowanych działań. Pozwala to na uniknięcie realizacji projektów ad hoc, nie powiązanych ze sobą logicznie i nie wpisujących się w ciąg przyczynowo-skutkowy. Dokument ten pokazuje, że planowane do realizacji zadania (projekty) są konsekwencją strategicznego myślenia o rozwoju Gminy Potworów

Jest to bardzo ważna przesłanka i uzasadnienie przy ubieganiu się o zewnętrzne środki finansowe, w tym środki pomocowe Unii Europejskiej. Dokument ma charakter otwarty, co pozwala na elastyczne dostosowywanie i korygowanie celów rozwoju w odpowiedzi na zmieniające się uwarunkowania zewnętrzne wewnętrzne. Jednak podstawą modyfikacji jego zapisów powinny być wyłącznie względy merytoryczne. Dlatego strategia nie jest dokumentem dla dokumentu, ale stanowi podstawowy instrument prowadzonej kompleksowej i długookresowej polityki rozwoju Gminy Potworów.

Ogólnie biorąc, zapisy dokumentu pt.: „Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Gminy Potworów na lata 2023 - 2029” odpowiadają na podstawowe pytanie: *co powinniśmy zrobić, aby jak najlepiej zaspokajać zbiorowe potrzeby mieszkańców Gminy Potworów* mając oczywiście na uwadze uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne jej bieżącego funkcjonowania i dalszego rozwoju takie, jak:

- obowiązujące w kraju przepisy ustrojowo-prawne i finansowe (ustawy i rozporządzenia),
- kierunki, priorytety i cele rozwoju Unii Europejskiej, Polski i województwa mazowieckiego,
- rozmiary środków finansowych przeznaczanych z budżetu państwa na finansowanie działań w sferze: społecznej (przeciwdziałanie bezrobociu, edukacja, pomoc społeczna, ochrona zdrowia, kultura, sport, turystyka, bezpieczeństwo publiczne), gospodarczej (pomoc dla małych i średnich przedsiębiorstw), infrastruktury technicznej (drogi, komunikacja publiczna, gospodarka wodno - ściekowa) oraz ochrony środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego,
- aktualny poziom rozwoju społeczno – gospodarczego gminy, będący źródłem jej silnych i słabych stron,
- zasobność budżetu gminy i możliwości pozyskiwania dodatkowych zewnętrznych środków finansowanych ze źródłem krajowych i zagranicznych, w tym z Unii Europejskiej.

Głównym motywem opracowania dokumentu była potrzeba stworzenia merytorycznych podstaw do prowadzenia długookresowej i kompleksowej polityki rozwoju gminy zmierzającej do:

- stałej poprawy standardu życia i pracy mieszkańców,
- aktywizacji mieszkańców do działań prospołecznych i ich integracji wokół działań prorozwojowych, zgodnie z zasadą partycypacji społecznej,

- ochrony cennych walorów i zasobów środowiska przyrodniczego oraz doprowadzenie jego stanu czystości do standardów Unii Europejskiej,
- promowania ekologicznych kierunków i form w wybranych - a istotnych dla zrównoważonego rozwoju gminy - sferach i obszarach aktywności mieszkańców (produkcja, usługi, mieszkalnictwo, rekreacja i wypoczynek, zagospodarowanie przestrzenne),
- ochrony walorów i zasobów dziedzictwa kulturowego, tworzenia jak najlepszych warunków dla dalszego rozwoju gospodarczego jako podstawy do zmniejszania się rozmiarów bezrobocia oraz wzrostu dochodów ludności i budżetu gminy,
- prowadzenia aktywnej działalności promocyjnej gminy a przede wszystkim jej walorów i zasobów (silnych stron) czyli wskazującej na jej atrakcyjność lokalizacyjną dla nowych mieszkańców i inwestorów,
- efektywnego wykorzystywania środków finansowych z budżetu gminy, zgodnie z zasadą racjonalnego gospodarowania,
- aktywizacji mieszkańców do działań prospołecznych i ich integracji wokół działań prorozwojowych, zgodnie z zasadą partycypacji społecznej,
- ochrony cennych walorów i zasobów środowiska przyrodniczego oraz doprowadzenie jego stanu czystości do standardów Unii Europejskiej,
- promowania ekologicznych kierunków i form w wybranych - a istotnych dla zrównoważonego rozwoju gminy - sferach i obszarach aktywności mieszkańców (produkcja, usługi, mieszkalnictwo, rekreacja i wypoczynek, zagospodarowanie przestrzenne),
- ochrony walorów i zasobów dziedzictwa kulturowego,
- tworzenia jak najlepszych warunków dla dalszego rozwoju gospodarczego jako podstawy do zmniejszania się rozmiarów bezrobocia oraz wzrostu dochodów ludności i budżetu gminy,
- prowadzenia aktywnej działalności promocyjnej gminy a przede wszystkim jej walorów i zasobów (silnych stron), czyli wskazującej na jej atrakcyjność lokalizacyjną dla nowych mieszkańców i inwestorów,
- efektywnego wykorzystywania środków finansowych z budżetu gminy, zgodnie z zasadą racjonalnego gospodarowania,

- ubiegania się o pomocowe środki finansowe z Unii Europejskiej oraz pozyskiwanie ich z innych źródeł zewnętrznych na realizację zadań gminnych,
- nawiązywania i rozwoju współpracy Władz Gminy Potworów z przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi funkcjonującymi na jej terenie oraz osobami chcącymi współpracować na zasadach wolontariatu przy rozwiązywaniu konkretnych problemów,
- nawiązywania nowej i rozwoju istniejącej partnerskiej współpracy z gminami sąsiednimi oraz władzami powiatu przysuskiego w celu rozwiązywania wspólnych problemów, a także z gminami zagranicznymi.

Należy wyraźnie podkreślić, że niniejszy dokument pt.: „Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Gminy Potworów na lata 2023 - 2029” nie jest „gotową receptą na sukces”, czy też „spisem szczegółowego postępowania”. Jest natomiast dokumentem, wskazującym najważniejsze do rozwiązania problemy społeczne, gospodarcze, infrastrukturalne, ekologiczne i przestrzenne, na których powinna być skoncentrowana uwaga Władz Gminy Potworów w perspektywie do 2023 roku. Skuteczna realizacja zapisów tego dokumentu zależeć będzie od systematyczności i determinacji w działaniach realizacyjnych zarówno obecnych, jak i przyszłych Władz Gminy Potworów, a także sprzyjających uwarunkowań, tkwiących w jego otoczeniu (sytuacja w skali Unii Europejskiej, Polski i województwa mazowieckiego). Proces opracowywania niniejszego dokumentu podzielono (zgodnie z metodyką planowania strategicznego) na następujące merytoryczne etapy:

ETAP I - Przeprowadzenie analizy uwarunkowań rozwoju Gminy Potworów (uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne oraz wskazanie głównych problemów dalszego jej rozwoju,

ETAP II - Określenie generalnego celu kierunkowego (misji rozwoju) i celów strategicznych Gminy Potworów,

ETAP III - Sformułowanie strategicznych programów realizacyjnych, zawierających zestaw planowanych kierunków działań (projektów realizacyjnych), służących realizacji ustalonych celów rozwoju Gminy Potworów oraz wskazania priorytetów realizacyjnych,

ETAP IV - Wskazanie głównych uwarunkowań oraz zasad monitorowania i kontroli oraz oceny efektów realizacji ustaleń strategicznych.

Niniejszy dokument pt.: „Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Gminy Potworów na lata 2023 - 2029” uwzględnia ustalenia dokumentów strategicznych opracowanych na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym.

1.2. Nadrzędne dokumenty strategiczne

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) – SOR – została przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r. Jest obowiązującym, kluczowym dokumentem państwa polskiego określającym cele, kierunki rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego w perspektywie średniookresowej.

W Strategii zawarte są rekomendacje dla realizacji polityk publicznych. Przyjęcie SOR zapoczątkowało również wdrażanie podejścia projektowego w administracji publicznej.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

KSRR 2030 jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. Strategia ta jest zbiorem wspólnych wartości, zasad współpracy rządu i samorządów oraz partnerów społeczno-gospodarczych na rzecz rozwoju kraju i województw. Dokument określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrz regionalne. Odegra on w nadchodzących latach ważną rolę w procesie programowania środków publicznych, w tym funduszy UE.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju ten jest najważniejszym dokumentem strategicznym w kwestii zagospodarowania przestrzennego kraju. Został on stworzony w celu zapewnienia efektywnego wykorzystania przestrzeni kraju. Dokument zawiera cele i kierunki działań służące takiemu planowaniu przestrzennemu, które pozwoli na wzrost społeczno-gospodarczy państwa. Wymienione cele to:

1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.
2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału

wewnętrznego wszystkich terytoriów.

3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.

4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.

5. Zwiększanie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.

6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Województwa mazowieckiego:

Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze

Strategia rozwoju województwa wskazuje główne wyzwania, a także cele rozwojowe regionu do zrealizowania przez samorząd województwa oraz inne podmioty. Stanowi też punkt odniesienia dla innych dokumentów strategicznych, programowych i planistycznych tworzonych na poziomie regionalnym oraz lokalnym.

Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ ma charakter zintegrowany. Dokument wskazuje pogrupowane tematycznie działania adresowane do całego województwa, jak też model struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu oraz obszary strategicznej interwencji (OSI), w których interwencja ukierunkowana jest zarówno tematycznie, jak i terytorialnie.

2. DIAGNOZA GMINY POTWORÓW

Celem diagnozy jest przedstawienie dynamicznego bilansu cech Gminy Potworów oraz identyfikacja jej głównych „przewag konkurencyjnych” i barier rozwojowych. Diagnoza skonstruowana została na podstawie tzw. analizy *desk research*, wywiadów z pracownikami urzędu gminy, gminnych jednostek organizacyjnych, organizacji pozarządowych i przedstawicielami mieszkańców. W ramach prac nad strategią powołany został zespół pod kierownictwem Wójta Gminy, który uczestniczył w spotkaniach grupy roboczej do opracowania strategii Gminy Potworów.

Diagnoza ujęta została w czterech głównych obszarach tematycznych:

1. Przestrzeń i środowisko

2. Uwarunkowania społeczne
3. Uwarunkowania gospodarcze
4. Infrastruktura techniczna

Informacje o uwarunkowaniach przestrzennych, demograficznych i gospodarczych, wraz z analizą społeczno-ekonomiczną pozwalają na wyciągnięcie wniosków będących punktem wyjścia do sformułowania głównych kierunków działań gminy.

2.1. Przestrzeń i środowisko

2.1.1. Ogólna charakterystyka Gminy Potworów

Gmina Potworów jest gminą wiejską o powierzchni 81,70 km², położoną w południowej części województwa mazowieckiego, na terenie powiatu przysuskiego, zamieszkałą przez 4167 osoby. Siedzibą władz gminnych jest Urząd Gminy w Potworowie. Gmina sąsiaduje z sześcioma gminami:

- od wschodu - Radzanów (powiat białobrzeski) i Przytyk (powiat radomski),
- od zachodu - Klwów i Rusinów,
- od południa - Przysucha,
- od północy - Wyśmierzyce (powiat białobrzeski).

Sieć osadniczą Gminy tworzą miejscowości wchodzące w jej skład:

- Dąbrowa,
- Długie,
- Dłuska Wola,
- Grabowa,
- Grabowska Wola,
- Jamki,
- Kacperków,
- Kozieniec,
- Łojków,
- Marysin,
- Mokrzec,
- Potworów,

Rdzów,
Rdzuchów,
Rdzuchów Kolonia,
Sady,
Wir.

Rys. 1 Mapa powiatu przysuskiego
Powiązania zewnętrzne:

1. Ponadlokalne ośrodki pełniące obsługę ludności Gminy Potworów, m.in. w zakresie tzw. administracji specjalnych:

Przysucha - siedziby instytucji ponadlokalnych: Starostwo Powiatowe, Powiatowy Urząd Pracy, Komenda Powiatowa Policji, Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej, Sąd Rejonowy, Prokuratura Rejonowa, Urząd Skarbowy, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego,
Nowe Miasto nad Pilicą - Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej,
Radom - administracja szczebla wojewódzkiego oraz obsługa w zakresie usług "wyższego rzędu" tj.: nauka, kultura, ochrona zdrowia.

2. Dostępność komunikacyjna:

Drogi krajowe regionalne:

Nr 48 Tomaszów Mazowiecki - Potworów-Kock

Drogi wojewódzkie regionalne:

Nr 727 Klwów – Przysucha - Szydłowiec

Nr 729 Przysałowice Duże - Potworów

Nr 740 Radom - Potworów

Uwarunkowania przyrodnicze:

Gmina Potworów położona jest w obrębie Równiny Radomskiej, stanowiącej część makroregionu Wzniesienia Południowomazowieckiego. Morfologicznie należy do terenów słabo urozmaiconych. Ukształtowanie terenu, rzeźba, gleby, wody oraz krajobraz są pochodzenia polodowcowego. Na terenie Gminy w miejscowościach Mokrzec i Rdzuchów Kolonia występują udokumentowane złoża żwiru i pospółki. Zasadnicze zręby rzeźby tworzącej dzisiejszą powierzchnię Gminy Potworów uformowane zostały w czasie recesji zlodowacenia środkowopolskiego. Ostateczny kształt nadały jej później uformowane doliny rzeczne. Deniwelacje terenu w obszarze Gminy wynoszą ok. 35 m. Najniższy punkt (ca 155,5 m n.p.m) znajduje się w obrębie doliny rzeki Wiązownicy k/Mokrzca, natomiast najwyższy punkt (190,5 m n.p.m) znajduje się w północnej części Gminy k/Kacperkowa. Prawie cały obszar Gminy leży w zlewni rzeki Wiązownicy, która jest dopływem Radomki. Jedynie północno-wschodni fragment to zlewnia rzeki Drzewiczki będącej dopływem Pilicy.

Klimat

Generalnie warunki klimatyczne na obszarze Gminy Potworów można uznać za korzystne. Większość obszaru Gminy posiada bardzo dobre warunki klimatyczne, wilgotnościowe i wietrzne z małą częstotliwością zalegania mgieł. Czas trwania pokrywy śnieżnej wynosi 50-60 dni, gdzie orientacyjna liczba dni w roku z przymrozkami to 100-118 (dni mroźnych 30-

50). Na podstawie notowań określić można, że w Gminie Potworów średnia roczna temperatura wynosi od +7,5°C do +8,5°C, a ilość opadów w skali rocznej 500-650 mm, przy średniej krajowej 600 mm. Okres wegetacyjny trwa od 210 do 217 dni.

Gleby

Jednym z najważniejszych elementów środowiska przyrodniczego, mających wpływ na strukturę upraw i wysokość plonów są gleby. Gmina Potworów jest mało zróżnicowana pod tym względem. Przeważającą część obszaru, bo aż 60% zajmują gleby bielicowe utworzone z glin zwałowych i piasków, charakteryzują się IV i V klasą. W obniżeniach terenu i dolinach rzek i cieków występują gleby brunatne kwaśne i wyługowane oraz gleby torfowe, mułowe i glejowe. Udział jakościowy gleb w poszczególnych klasach bonitacyjnych wynosi:

klasa II	ok. 10%
klasa III	ok. 14%
klasa IV	ok. 28%
klasa V i VI	ok. 48%

Bogactwa naturalne

Na obszarze Gminy Potworów nie występują znaczące ilości bogactw naturalnych. Większość to pospolite surowce mineralne takie jak: zalegające osady czwartorzędowe, piaski i żwiry oraz kamień wykorzystywany do utwardzania dróg.

Lesistość

Kompleksy leśne stanowią 12,20% powierzchni Gminy Potworów, zajmując powierzchnię 12,40 km². Dominują lasy młode, których wiek nie przekracza 40 lat. Wśród drzew prym wiodzie sosna (ok.80%). Lasy to przede wszystkim bogactwo, które korzystnie wpływa na lokalny klimat, jakość gleb jak również równowagę biologiczną.

Zasoby wodne

Na terenie Gminy Potworów funkcjonuje 10 zbiorników retencyjnych o łącznej powierzchni 5,58 ha lustra wody i pojemności 55,70 tys. m³. Pełnią one głównie funkcje

przeciwpożarowe, zaopatrzenia w wodę oraz wykorzystywane są do nawadniania terenów rolnych. Dla zwiększenia retencji na terenie Gminy, wybudowano nowy zbiornik w Rdzuchowie o powierzchni 30 ha oraz modernizowane są już istniejące zbiorniki.

Zanieczyszczenie środowiska

Powietrze atmosferyczne obok wód powierzchniowych jest najbardziej wrażliwym na zanieczyszczenia komponentem środowiska. Bezpośrednio decyduje o warunkach życia człowieka, zwierząt i roślin. Na terenie Gminy Potworów istotny wpływ na jakość powietrza mają lokalne źródła emisji zanieczyszczeń. Są to przede wszystkim:

- niskie emitory z kotłowni gospodarstw domowych opalanych węglem, źródła mobilne (pojazdy samochodowe),
- odory wynikające z prowadzonej działalności rolniczej

Stan i struktura ludności oraz charakterystyka sieci osadniczej

Gminę Potworów zamieszkuje, wg stanu na 31 października 2023 r., **3168** osób, z czego w miejscowości gminnej 902 osoby. W związku z tym ludność Gminy odgrywa istotną rolę w dynamice rozwoju, gdyż występuje wysoki odsetek grupy produkcyjnej.

Największa liczba ludności zamieszkująca na pobyt stały przypada na miejscowości Kozieniec, Grabowska Wola, Grabowa, Mokrzec, Wir oraz Potworów. Najmniej osób zamieszkuje miejscowość Jamki.

Lp.	Miejscowość	ROK				
		2017	2018	2019	2020	2021
1	Dąbrowa	133	132	133	136	130
2	Długie	127	124	123	124	124
3	Dłuska Wola	144	146	148	141	136
4	Grabowa	431	430	428	419	413
5	Grabowska Wola	230	231	231	231	229
6	Jamki	22	22	24	26	29
7	Kacperków	117	116	119	118	118
8	Kozieniec	269	268	267	263	259
9	Łojków	107	107	106	105	107

10	Marysin	171	167	164	166	167
11	Mokrzec	342	341	345	348	353
12	Potworów	941	940	907	910	902
13	Rdzów	477	485	472	474	476
14	Rdzuchów	127	127	127	126	125
15	Rdzuchów Kolonia	98	98	94	93	93
16	Sady	136	138	135	136	139
17	Wir	354	350	348	344	348
RAZEM		4226	4222	4171	4160	4148

Tabela 1: Liczba mieszkańców poszczególnych miejscowości w latach 2017-2021

Wiek	Mężczyzn	Kobiet	Ogółem
0-2	80	59	139
3	22	29	51
4-5	58	56	114
6	22	15	37
7	21	23	44
8-12	113	113	226
13-15	64	74	138
16-17	54	51	105
18	27	26	53
19-65	1401	0	1401
19-60	0	1170	1170
>65	251	0	251
>60	0	467	467
ogółem	2113	2083	4196

Tabela 2: statystyka mieszkańców gminy wg wieku i płci – grudzień 2022

2.1.2 Opis zasobów kulturowych - historia gminy

W czasach pierwszych Piastów kraj podzielony był na dzielnice, a te na kasztelanie na czele z kasztelanami. Teren obecnej Gminy Potworów leżał w dzielnicy sandomierskiej w kasztelani radomskiej. Kasztelani mianowani przez księcia, odpowiedzialni byli za administrację, sądownictwo i wojskowość.

Na początku XIV wieku dzielnica sandomierska stała się częścią zjednoczonego Królestwa Polskiego. W czasach ostatnich Piastów, w początkach XIV wieku, wprowadzono duże zmiany w administracji i sądownictwie w Polsce. W dawnych kasztelaniach utworzono sądy ziemskie i w związku z tym podzielono kraj na okręgi sądowe - powiaty. Powstał też nowy urząd królewski zarządzający dobrami królewskimi i sprawujący sądownictwo kryminalne - był to Starosta. Urząd Starosty obejmował od jednego do kilku powiatów. Potworów znalazł się w powiecie radomskim, Starosta również urzędował w Radomiu.

Obecny teren Gminy Potworów pierwotnie pokrywały gęste lasy. Był to obszar pograniczny między Małopolską a Mazowszem.

Na terenie Gminy w przeszłości dominowała szlachecka własność prywatna. Były to niewielkie wsie tworzące tak zwane zaścianki szlacheckie. Nie spotykana była własność kościelna, królewska ani wielowioskowa własność prywatna. Osadnictwo zaczęło się dosyć późno, bo dopiero w XVIII wieku wśród miejscowych właścicieli ziemskich pojawili się magnaci.

Do najstarszych osad w Gminie Potworów należy wieś Grabowa, którą kroniki notują już w 1401 roku. Niedługo później, w ciągu XV wieku powstały kolejne: Mokrzec, Długie, Potworów i Dłuska Wola. Na przełomie XV i XVI wieku powstały następne miejscowości: Grabowska Wola, Rdzów, Rdzuchów, Sady i Wir. W ten sposób już na początku XVI wieku ukształtowała się sieć osadnicza w dzisiejszej Gminie Potworów.

Zabytki na terenie Gminy Potworów:

- Kościół parafialny p.w. sw. Doroty 1861-1880 w Potworowie
- Park dworski z XVIII w Potworowie
- Karczma z I poł. IX w. w Potworowie
- Kapliczka 1786 w Rdzuchowie Kolonii (obecnie znajduje się w Muzeum Wsi Radomskiej w Radomiu)

Gmina Potworów posiada dokument „Gminny Program opieki nad zabytkami na lata 2020-2024”, przyjęty uchwałą Rady Gminy, który ma pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem kulturowym gminy.

Fot. 1: Zabytkowy kościół p.w św. Doroty w Potworowie

2.2 UWARUNKOWANIA SPOŁECZNE

2.2.1. Kapitał ludzki i jakość życia

Dla sytuacji społecznej i gospodarczej Gminy istotne znaczenie ma struktura jej mieszkańców w podziale na podstawowe grupy funkcjonalne (wiek przedprodukcyjny 0 - 17 lat, wiek produkcyjny 18 – 59/64 lat i wiek poprodukcyjny powyżej 60/65 lat) oraz zmiany jakie wystąpią w tych relacjach w kolejnych najbliższych i dalszych latach. Na terenie gminy największą liczbę stanowią osoby w wieku produkcyjnym 19-65 lat- 1459 osób oraz z wieku 19-60- 1202 osoby. Wskaźnik ten jest porównywalny ze wskaźnikiem występującym w powiecie przysuskim. Tabela przedstawiająca liczbę mieszkańców poszczególnych miejscowości w gminie w podziale na wiek znajduje się na stronie 17 niniejszego opracowania.

2.2.2. Opieka Społeczna

Na terenie Gminy Potworów realizacją lokalnej polityki społecznej zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS). Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Potworowie jest jednostką organizacyjną Gminy Potworów, utworzoną na mocy uchwały Nr XI/35/90

Gminnej Rady Narodowej z dnia 25 marca 1990 roku, działającą na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2004 r., Nr 64, poz. 593 z późn. zm.), z której wynikają między innymi tryby i formy udzielania pomocy społecznej.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Potworowie realizuje zadania własne, własne obowiązkowe i zlecone z zakresu pomocy społecznej, dodatków mieszkaniowych, z zakresu ustawy o świadczeniach rodzinnych i ustawy o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej. Koordynuje również zadania Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii.

Środki pieniężne przeznaczone na zadania własne pochodzą z budżetu gminy, natomiast w ramach planowanych tzw. „projektów systemowych” z funduszy unijnych. Wśród powodów przyznawania pomocy socjalnej znalazły się m.in. :

Ubóstwo,

Potrzeba ochrony macierzyństwa (wielodzietność),

Bezrobocie,

Nieppełnosprawność,

Długotrwałą chorobą,

Bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego,

Rodziny niepełne,

Rodziny wielodzietne,

Alkoholizm.

Przyznanie świadczenia pomocy społecznej musi być poprzedzone przeprowadzeniem wywiadu rodzinnego, pozwalającego ocenić sytuację życiową rodziny, ich problemy i zakres potrzeb. Zasiłki pieniężne przyznane i wypłacane przez OPS nie są objęte podatkiem dochodowym od osób fizycznych.

2.2.3. Edukacja, kultura i sport

Liczba i zakres działania instytucji świadczących usługi dla ludności – placówek oświatowo - wychowawczych, ochrony zdrowia i opieki społecznej, kultury i sztuki, sportu i rekreacji jest podstawowym czynnikiem wpływającym na poziom życia mieszkańców.

Gmina Potworów już od początku samorządności skupiła się na poprawie jakości i warunków kształcenia młodych mieszkańców. Wykorzystując własne środki, a także subwencję oświatową, poważnie zajęła się poprawą warunków nauki i opieki, wykorzystując reformę oświaty jako szansę autentycznego tworzenia przyszłości dzieciom.

Gmina przyjęła oświatę szczebla podstawowego, mając świadomość trudności, ale i szans jakie niesie możliwość samodzielnego decydowania o własnych wydatkach. Na wyposażenie Publicznej Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Potworowie oraz Publicznej Szkoły Podstawowej w Wirze wydano z budżetu Gminy niebagatelne środki.

W każdej z wymienionych placówek znajdują się dobrze wyposażone pracownie komputerowe, niezbędne do realizacji programów nauczania w zakresie informatyki. Gmina zapewnia uczniom (według zapisów ustawy o systemie oświaty) bezpłatny dowóz do Publicznej Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Potworowie. Finansuje również zajęcia pozalekcyjne, koła przedmiotowe i koła zainteresowań.

Na terenie gminy funkcjonują również oddziały przedszkolne: przy Szkole Podstawowej w Potworowie i w Wirze.

Fot. 2: Budynek Publicznej Szkoły Podstawowej w Potworowie

Działalność kulturalna na terenie Gminy Potworów realizowana jest i koordynowana przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Potworowie. Jest to samorządowa instytucja kultury posiadająca osobowość prawną, zajmująca się organizacją imprez artystycznych i rozrywkowych, przy współudziale z miejscowymi szkołami oraz młodzieżą.

Ze względu na charakter rolniczy gminy, od wielu lat organizowane są Dni Papryki, podczas których odbywają się występy zespołów muzycznych, konkursy wiedzy rolniczej, pokazy fajerwerków i konsultacje dotyczące uprawy. Dni Papryki w Potworowie to impreza cykliczna. Jej celem jest przede wszystkim ułatwienie kontaktów producentów tego warzywa z odbiorcami oraz lepsza organizacja sprzedaży i poprawa jakości papryki.

Sport odgrywa istotną rolę w życiu każdej społeczności. To nie tylko sposób na kształtowanie osobowości, hartu ducha, szeroko rozumianej zdrowej rywalizacji, ale także alternatywa na spędzanie wolnego czasu. Działalność sportowa w Gminie Potworów skupia się na dwóch klubach piłkarskich: KS Potworów, który uczestniczy w rozgrywkach Ligi Okręgowej Radomskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej, SKS Potworów, uczestniczącym w rozgrywkach Klasy A Radomskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej. Obydwa kluby rozgrywają swoje mecze piłkarskie na zmodernizowanym stadionie sportowym w Potworowie.

Stadion posiada w pełni zadaszoną trybunę ulokowaną symetrycznie na osi środkowej boiska. Dobrą widoczność powierzchni boiska zapewniono odsuwając trybunę honorową nieznacznie na południe. Na trybuny wiodą dwie rampy ze schodami oraz dojście do boiska. W części środkowej pod trybuną honorową usytuowano węzeł sanitarny. Na widowni znajduje się pięć rzędów siedzeń, dostępnych z dwóch stron od boiska, przez osiem wejść na poszczególne rzędy widowni. Jedenaście miejsc znajduje się na trybunie honorowej. Obiekt po modernizacji spełnia wymogi licencyjne określone przez PZPN. Sprawy sportu i kultury fizycznej, a zwłaszcza inwestycji związanych z infrastrukturą sportową są traktowane przez władze Gminy Potworów jako propozycja samorządu dla społeczności lokalnej oraz jako

szeroko rozumiana promocja Gminy. Przy stadionie wybudowany został budynek szatni. Budynek pełni funkcję zaplecza sportowego dla uczestników lokalnych rozgrywek piłkarskich oraz imprez plenerowych organizowanych na terenie gminnego stadionu sportowego w Potworowie. Składa się z dwóch szatni bezpośrednio połączonych z pomieszczeniami higieniczno-sanitarnymi, pokoju trenerskiego i sędziowskiego oraz pomieszczeń gospodarczych.

Poza zmodernizowanym stadionem w Potworowie władze mogą pochwalić się dwoma kompleksami boisk sportowych powstałych w ramach programu "Moje Boisko - Orlik 2012".

Fot. 3: Boisko sportowe w Wirze.

Fot. 4: Trybuny z zadaszeniem.

Fot. 5: Budynek socjalny przy gminny Stadionie Sportowym.

W Gminie funkcjonują także świetlice wiejskie, gdzie odbywają się liczne imprezy lokalne, spotkania kół gospodyń wiejskich, stowarzyszeń oraz prowadzone są zajęcia dla dzieci i młodzieży. Gmina pozyskała środki na modernizację świetlic wiejskich z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-013 w ramach działania „Odnowa i Rozwój Wsi”. Dzięki wsparciu z funduszy europejskich udało się zmodernizować świetlice m.in. w Mokrzcu, Rdzowie, Grabowej i Koźieńcu.

Wiosną 2023 roku został oddany do użytku budynek świetlicy wiejskiej wraz z garażem OSP w miejscowości Wir. Inwestycja została dofinansowana ze środków Narodowego Funduszu Inwestycji Lokalnych.

Budynek składa się z części świetlicy – sala główna z pomieszczeniami socjalnymi o powierzchni użytkowej 203,70 m² oraz garażu OSP o powierzchni 60,53m². Wyposażenie świetlicy zostało ufundowane w ramach operacji w ramach poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” z wyłączeniem projektów gruntowych oraz operacje w zakresie podejmowania działalności gospodarczej objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020.

Fot. 6: Świetlica wiejska Rdzów

Fot. 7: Świetlica wiejska z garażem OSP w miejscowości Wir.

W Gminie Potworów organizowane są wydarzenia mające na celu integrację środowisk lokalnych. W świetlicach organizowane są zajęcia edukacyjne i rekreacyjne dla dzieci oraz aktywności dla seniorów. Obiekty są wykorzystywane na potrzeby KGW działających na terenie miejscowości Gminy Potworów.

Fot. 8: Obchody Dnia Strażaka

Fot. 9: Dzień Dziecka aktywnie

Samochód średniej wielkości z napędem 4x4 dla prowadzenia działań ratowniczo-gaśniczych trafił do jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w Potworowie. Wartość samochodu to 900 360,00 złotych. Zakup został współfinansowany z dotacji w wysokości 100 000,00 zł otrzymanej od Województwa Mazowieckiego oraz z dofinansowania Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w wysokości 475 000,00 zł.

Samochód średniej wielkości z napędem 4x4 dla prowadzenia działań ratowniczo-gaśniczych trafił do jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w Grabowej. To drugi samochód tego typu, który został współfinansowany przez Gminę Potworów w 2022 roku. Wartość samochodu to 907 740,00 złotych. Zakup został współfinansowany z dotacji w wysokości 100 000,00 zł otrzymanej od Województwa Mazowieckiego oraz z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w wysokości 450 000,00 zł.

2.2.4. Ochrona zdrowia

Zgodnie z zapisami ustawy o samorządzie gminnym, do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb mieszkańców, w tym sprawy ochrony zdrowia. Zadaniem Gminy jest więc zabezpieczenie dostępności do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, położnictwa i ginekologii oraz stomatologii, zgodnie z minimalnym planem zabezpieczenia ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. W Gminie Potworów podmiotem realizującym zadania z zakresu ochrony zdrowia jest Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Potworowie. Podstawą działania Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Potworowie są kontrakty zawarte z Narodowym Funduszem Zdrowia. Wielu mieszkańców Gminy korzysta jednak z porad i opieki lekarzy rodzinnych poza rejonem Potworowa.

W 2017 roku oddano do użytku nowy budynek Ośrodka Zdrowia. Poprzedni ośrodek nie nadawał się już do użytku. Od dawna samorząd gminy Potworów planował budowę placówki. Przy ulicy Lipowej mieścił się już ośrodek, ale budynek był stary, nie spełniał

norm unijnych. Nowy obiekt powstał na działce obok starego Ośrodka, przy ulicy Lipowej. Na podstawie programu inwestorskiego wewnątrz nowego budynku powstał między innymi: punkt rejestracji, pomieszczenia poczekalni dla dorosłych i dla dzieci, gabinet pediatryczny połączony z pokojem szczepień, specjalistyczne gabinety internistyczne, w tym jeden zespolony z pomieszczeniem przeznaczonym do badań EKG. Ważne, że poczekalnie są rozdzielone: osobne dla dzieci chorych i drugie, dla dzieci zdrowych.

Fot. 10: Budynek Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Potworowie.

2.3. UWARUNKOWANIA GOSPODARCZE

2.3.1. Przedsiębiorczość

Głównym sektorem gospodarki Gminy Potworów jest produkcja rolnicza, nastawiona przede wszystkim na uprawy papryki. Rynek papryki to jeden z bardziej dynamicznie rozwijających się rynków w Polsce. Od połowy lat 80-tych papryka w naszym kraju przeżywa renesans popularności dzięki produkcji w tunelach foliowych. Największe zagłębie uprawy papryki pod osłonami w Europie znajduje się w południowej części województwa mazowieckiego, w powiatach: radomskim, białobrzeskim i przysuskim. Z tego regionu pochodzi 80% produkcji krajowej papryki. Wieloletnia historia uprawy papryki pod osłonami doprowadziła do rozwoju rolnictwa w tym regionie, a Gminę Potworów uczyniła stolicą polskiej papryki. Rynek papryki to jeden z bardziej dynamicznie rozwijających się rynków w Polsce. Dominujący kierunek roślinnej produkcji rolniczej w

gminie Potworów to uprawy zbóż i ziemniaków oraz papryki pod osłonami i sadownictwo towarowe krzewów owocowych i truskawek. W produkcji zwierzęcej dominuje hodowla trzody chlewnej oraz krów mlecznych i mięsnych, na bazie własnych pasz. Ponad połowa gospodarstwa to 5 hektarowe, które nie prowadzą produkcji towarowej, lecz produkcję ekstensywną na potrzeby własne i najbliższej rodziny. Gospodarstwa o powierzchni powyższej 5 ha, a więc typowo produkcyjne stanowią 49 % ogólnej liczby.

W produkcję tą zaangażowana jest większość mieszkańców Gminy, dla których stanowi ona podstawowe źródło utrzymania. Granice administracyjne gminy Potworów Gmina zajmuje powierzchnię 8 189 ha, a struktura użytkowania gruntów przedstawia się następująco: - użytki rolne 5 751 ha w tym grunty orne 4 550 ha łąki trwałe i pastwiska 966 ha sady 235 ha – lasy i grunty zadrzewione 747 ha - pozostałe grunty 1 691 ha.

Rolnictwo jeszcze długo pozostanie podstawową formą aktywności mieszkańców Gminy Potworów. Jednak, już z przedstawionych powyżej danych wynika, że nie jest ono w stanie zapewnić pracy wszystkim. Znaczna część osób związanych z rolnictwem już teraz łączy pracę w gospodarstwie rolnym z pracą zarobkową poza nim. Osoby chcące podjąć zatrudnienie poza rolnictwem powinny uzyskać wsparcie ze strony Gminy, jak i Powiatowego Urzędu Pracy tak, aby mogły swobodnie przekwalifikowywać się do zajęć pozarolniczych.

Na terenie Gminy Potworów zlokalizowane są zakłady związane z rolnictwem, leśnictwem i przetwórstwem spożywczym oraz zakłady produkcyjne i usługowe.

Władze Gminy będą wspierać i promować przedsiębiorczość poprzez organizację szkoleń i doradztwa z zakresu zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej dla nowo powstających firm. Planuje się utworzenie punktu informacyjno – doradczego w zakresie pozyskiwania środków unijnych na nowe inwestycje w Gminie dla Przedsiębiorców.

2.3.2. Rynek pracy i bezrobocie

Poziom bezrobocia na terenie danego kraju oraz poszczególnych jego obszarów terytorialnych jest ściśle związany z sytuacją gospodarczą kraju oraz liczbą dostępnych miejsc pracy, ale także z poziomem kwalifikacji posiadanych przez kandydatów do pracy – a jeszcze ściślej z bilansem kwalifikacji oczekiwanych przez pracodawców dostępnych na rynku. Powiatowy Urząd Pracy w Przysusze realizując przewidziane ustawowo zadania

stara się stymulować wzrost aktywności osób bezrobotnych poprzez stwarzanie im warunków do osiągnięcia samodzielności ekonomicznej. Urząd został powołany w celu wykonywania zadań samorządu powiatowego w zakresie polityki rynku pracy, zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2023 r., poz. 2140 z późn. zm.) oraz ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.).

W Powiatowym Urzędzie Pracy w Przysusze na dzień 31 grudnia 2021 r. zarejestrowanych mieszkańców było **226 bezrobotnych**, w tym **114 osób** to kobiety), zaś osób z prawem do zasiłku zarejestrowano 76 osób, w tym 34 osób stanowiły kobiety.

Wśród osób bezrobotnych wyróżnić należy kategorie, które znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Należą do nich osoby bezrobotne:

- do 25 roku życia;
- samotnie wychowujące co najmniej jedno dziecko do 7 roku życia;
- powyżej 50 roku życia;
- bez kwalifikacji zawodowych;
- niepełnosprawne;
- oraz długotrwale bezrobotni;

Wśród wymienionych kategorii aż 50% to osoby długotrwale bezrobotne, pozostające bez zatrudnienia łącznie ponad 12 miesięcy w ciągu ostatnich 2 lat. Kolejne dwie grupy osób bezrobotnych to osoby bez kwalifikacji zawodowych (32,50%) młodzież do 25 roku życia(26,00%). Brak kwalifikacji do wykonywania zawodu stawia osoby bezrobotne w bardzo niekorzystnej sytuacji. Osoby nieposiadające kwalifikacji poświadczonych dyplomem, świadectwem, zaświadczeniem instytucji szkoleniowej lub innym dokumentem uprawniającym do wykonywania zawodu mają ograniczone szanse w poszukiwaniu zatrudnienia.

Istotnym czynnikiem decydującym o pozycji na rynku pracy jest wiek. Pracodawcy najchętniej zatrudniają dynamiczne, młode osoby z odpowiednim doświadczeniem i

kwalifikacjami. Z drugiej jednak strony znaczna część młodych ludzi, absolwentów szkół średnich i wyższych zasila szeregi osób bezrobotnych głównie z powodu braku doświadczenia zawodowego. Duży odsetek bezrobotnych w gminie stanowią osoby w wieku do 25. Bezrobotni w przedziałach wiekowych od 50 lat to najliczniejsza grupa pozostająca bez zatrudnienia.

Obecnie posiadanie wykształcenia jest jednym z czynników decydujących o powodzeniu bądź porażce w procesie poszukiwania zatrudnienia. Wyższy poziom wykształcenia zwiększa szanse na znalezienie zatrudnienia danej osoby, natomiast jego brak niejednokrotnie powoduje wykluczenie z rynku pracy na dłuższy okres czasu. Bezrobocie jest przyczyną występowania typowych, niekorzystnych skutków, głównie w postaci:

1. utraty kwalifikacji przez osoby długotrwale bezrobotne,
2. spadku dochodów rodzin i rozszerzania się kręgów ubóstwa w społeczeństwie,
3. degradacji moralnej i psychicznej osób pozostających bez pracy - wzrostu poczucia beznadziejności, pesymizmu i poczucia społecznej bezużyteczności,
4. wzrostu niekorzystnych zjawisk patologii społecznej,
5. znacznego wzrostu kosztów materialnych związanych z utrzymaniem bezrobotnych oraz służb zajmujących się ich problemami i obsługą (pomoc społeczna).

Oczywiste jest, że nie wszyscy bezrobotni w rzeczywistości chcą podjąć pracę, czy stworzyć sobie stanowisko pracy. Część z nich posiada dochody z pracy w szarej strefie, części zaś status bezrobotnego z różnych powodów odpowiada, niektórzy znajdują zatrudnienie okresowe.

2.4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

2.4.1. Sieć wodociągowa, kanalizacyjna i oczyszczanie ścieków

Ogólna długość sieci wodociągowej w Gminie Potworów wynosi 83,41 km . Do sieci wodociągowej podłączonych jest ogółem 1117 gospodarstw domowych.

W 2000 r. wybudowano oczyszczalnię ścieków w Potworowie o przepustowości 100 m³/dobę. W roku 2014 oddano do użytku zmodernizowaną oczyszczalnię ścieków o średniej przepustowości 220 m³/dobę. Obecnie do oczyszczalni tej doprowadzane są ścieki

z miejscowości Potworów, Grabowa , Grabowska Wola , Kozieniec i Łojków. Do sieci kanalizacyjnej jest podłączonych 410 gospodarstw domowych.

W 2017 roku został wybudowany budynek magazynowy na oczyszczalni ścieków w Grabowej, który wykorzystywany jest m. In. do przechowywania osadu ściekowego.

Fot. 11 Budynek magazynowy na terenie gminnej Oczyszczalni Ścieków w Grabowej.

Dane dotyczące infrastruktury wodno-kanalizacyjnej w Gminie				
ROK	Liczba gosp. domowych przyłączonych do sieci		Odsetek ludności korzystających z	
	wodociąg	kanalizacja	Sieci wodociągowej	Sieci kanalizacyjnej
2017	1028	373	89%	32%
2018	1041	380	89%	33%
2019	1069	387	90%	33%
2020	1097	402	92%	34%
2021	1117	410	92%	34%

W Gminie Potworów zostało sfinansowane z budżetu gminy w sumie 167 instalacji przydomowych oczyszczalni ścieków. Oczyszczalnie ścieków działają na zasadzie złoża biofiltracyjnego projektuje się je w celu poprawy gospodarki ściekowej oraz wyeliminowania istniejących szamb. Ścieki oczyszczone w w/w oczyszczalni posiadają II klasę czystości . Wysoki poziom oczyszczania pozwala na swobodne odprowadzanie ścieków oczyszczonych do odbiornika – gruntu.

Przydomowe biologiczne oczyszczalnie ścieków spełniają rygorystyczne wymogi normy jakościowej PN-EN 12566-3+A2:2013 i posiadają znak CE wraz z infrastrukturą niezbędną do ich prawidłowego funkcjonowania.

Fot. 12: Przydomowa Oczyszczalnia Ścieków.

2.4.2. Gospodarka odpadami

Odpady komunalne, zgodnie z definicją zawartą w ustawie z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2013 r. poz. 21 ze zm.), to odpady powstające w gospodarstwach domowych oraz odpady pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter i skład są podobne do odpadów z gospodarstw domowych, w szczególności niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne i odpady selektywnie zebrane:

- a) z gospodarstw domowych, w tym papier i tektura, szkło, metale, tworzywa sztuczne, bioodpady, drewno, tekstylia, opakowania, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, zużyte baterie i akumulatory oraz odpady wielkogabarytowe, w tym materace i meble, oraz
- b) ze źródeł innych niż gospodarstwa domowe, jeżeli odpady te są podobne pod względem charakteru i składu do odpadów z gospodarstw domowych – przy czym odpady komunalne nie obejmują odpadów z produkcji, rolnictwa, leśnictwa, rybołówstwa, zbiorników

bezodpływowych, sieci kanalizacyjnej oraz z oczyszczalni ścieków, w tym osadów ściekowych, pojazdów wycofanych z eksploatacji oraz odpadów budowlanych i rozbiórkowych; niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne pozostają niesegregowanymi (zmieszanymi) odpadami komunalnymi, nawet jeżeli zostały poddane przetwarzaniu odpadów, ale przetwarzanie to nie zmieniło w sposób znaczący ich właściwości.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Klimatu z dnia 2 stycznia 2020 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. z 2020 r. poz. 10) wyróżnia się grupy odpadów w zależności od źródła ich powstawania:

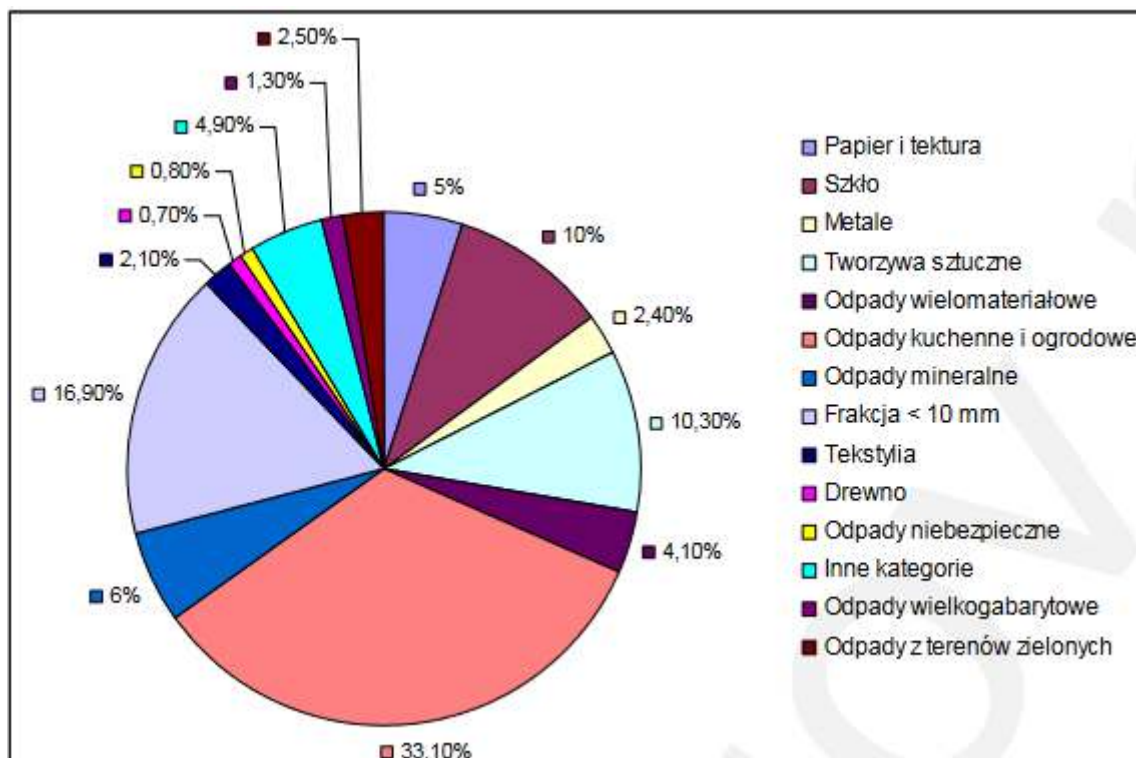
- 1) odpady powstające przy poszukiwaniu, wydobywaniu, fizycznej i chemicznej przeróbce rud oraz innych kopalin – 01;
- 2) odpady z rolnictwa, ogrodnictwa, upraw hydroponicznych, rybołówstwa, leśnictwa, łowiectwa oraz przetwórstwa żywności – 02;
- 3) odpady z przetwórstwa drewna oraz z produkcji płyt i mebli, masy celulozowej, papieru i tektury – 03;
- 4) odpady z przemysłu skórzanego, futrzarskiego i tekstylnego – 04;
- 5) odpady z przeróbki ropy naftowej, oczyszczania gazu ziemnego oraz pirolitycznej przeróbki węgla – 05;
- 6) odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania produktów przemysłu chemii nieorganicznej – 06;
- 7) odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania produktów przemysłu chemii organicznej – 07;
- 8) odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania powłok ochronnych (farb, lakierów, emalii ceramicznych), kitu, klejów, szczeliw i farb drukarskich – 08;
- 9) odpady z przemysłu fotograficznego i usług fotograficznych – 09;
- 10) odpady z procesów termicznych – 10;
- 11) odpady z chemicznej obróbki i powlekania powierzchni metali oraz innych materiałów i z procesów hydrometalurgii metali nieżelaznych – 11;
- 12) odpady z kształtowania oraz fizycznej i mechanicznej obróbki powierzchni metali i tworzyw sztucznych – 12;

- 13) oleje odpadowe i odpady ciekłych paliw (z wyłączeniem olejów jadalnych oraz grup 05, 12 i 19) – 13;
- 14) odpady z rozpuszczalników organicznych, chłodziw i propelentów (z wyłączeniem grup 07 i 08) – 14;
- 15) odpady opakowaniowe; sorbenty, tkaniny do wycierania, materiały filtracyjne i ubrania ochronne nieujęte w innych grupach – 15;
- 16) odpady nieujęte w innych grupach – 16;
- 17) odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej (włączając glebę i ziemię z terenów zanieczyszczonych) – 17;
- 18) odpady medyczne i weterynaryjne (z wyłączeniem odpadów kuchennych i restauracyjnych niezwiązanych z opieką zdrowotną lub weterynaryjną) – 18;
- 19) odpady z instalacji i urządzeń służących zagospodarowaniu odpadów, z oczyszczalni ścieków oraz z uzdatniania wody pitnej i wody do celów przemysłowych – 19;
- 20) odpady komunalne łącznie z frakcjami gromadzonymi selektywnie – 20.

Odpady komunalne powstają przede wszystkim w gospodarstwach domowych oraz w obiektach infrastruktury, takich jak: handel, usługi, zakłady rzemieślnicze, szkolnictwo, targowiska, zakłady produkcyjne w części socjalnej i inne.

Z danych zawartych w Krajowym Planie Gospodarki Odpadami 2023 wynika, że jeden mieszkaniec terenów wiejskich wytwarza rocznie średnio **358 kg** odpadów komunalnych. Główny strumień odpadów komunalnych stanowią niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne, które pod względem składu morfologicznego często zawierają różne rodzaje odpadów niebezpiecznych.

Według Krajowego Planu Gospodarki Odpadami znaczna część wszystkich wytworzonych odpadów komunalnych stanowią odpady ulegające biodegradacji. Jest ona bezpośrednio zagospodarowywana u źródła, zwłaszcza w obrębie zabudowy jednorodzinnej (zagrodowej), gdzie powstające odpady często są kompostowane w przydomowych instalacjach lub są wykorzystywane do skarmiania zwierząt gospodarskich.

Wykres: Skład morfologiczny odpadów komunalnych wytworzonych na terenach wiejskich.

Szczególną uwagę na terenie gminy Potworów należy przywiązać do problemu odpadów zawierających azbest należących do odpadów budowlanych. Gmina posiada Program usuwania azbestu. Zgodnie z Programem oczyszczania kraju z azbestu, wyroby azbestowe powinny zostać bezpiecznie usunięte i unieszkodliwione w terminie do 2032 r. Opracowana przez Gminę dokumentacja będzie istotna z punktu widzenia WFOŚiGW w przypadku starania się gminy o środki finansowe na usuwanie azbestu. Potrzebne są jednak dużo większe nakłady finansowe (zabezpieczenie środków finansowych w budżecie gminy), aby nadać tempa działaniom zmierzającym do oczyszczenia gminy Potworów z azbestu.

W Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 założono wyeliminowanie ze stosowania do 2032 r. wyrobów zawierających azbest.

Konsekwencją tego jest spodziewany wzrost ilości wytwarzanych odpadów zawierających azbest, wskutek usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich dotychczasowego wykorzystania, w latach 2009-2032. Zgodnie z przepisami, odpady zawierające azbest powinny być unieszkodliwiane na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub z wydzieloną kwaterą na odpady zawierające azbest lub też na podziemnych składowiskach odpadów niebezpiecznych.

2.4.3. Ochrona powietrza

Głównymi źródłami zanieczyszczenia powietrza na terenie Gminy Potworów są: procesy technologiczne i procesy energetycznego spalania paliw (na terenie gminy funkcjonują kotłownie komunalne),

Emisja komunikacyjna (ze względu na natężenie ruchu, pojazdy poruszające się drogą krajową nr 48 i drogami wojewódzkimi nr 729 i 740 oraz drogami powiatowymi i gminnymi, które są podstawowym źródłem zanieczyszczenia powietrza), stwarza zagrożenie dla środowiska w pobliżu dróg o znacznym natężeniu ruchu kołowego,

Niska emisja (indywidualne gospodarstwa domowe ogrzewane są poprzez własne kotłownie węglowe lub piece), ma duży wpływ na stan czystości powietrza (bezodiazepiren, pył PM 2,5 i 10), która pochodzi z lokalnych kotłowni, palenisk indywidualnych. Lokalne systemy grzewcze i piece domowe praktycznie nie posiadają jakichkolwiek urządzeń ochrony powietrza. Wielkość emisji z tych źródeł jest trudna do oszacowania i wykazuje zmienność sezonową.

Wykaz obiektów, które mają wpływ na stan środowiska na terenie gminy Potworów:

Rodzaj obiektu	Ilość	Lokalizacja
Droga krajowa	1	Nr 48
Droga wojewódzka	2	Nr 729 i 740
Oczyszczalnia ścieków	1	Grabowa
Stacja paliw płynnych i gazowych	2	Potworów
Kotłownia	3	Urząd Gminy w Potworowie Publiczna Szkoła Podstawowa w Wirze Budynek byłej Szkoły Podstawowej w Rdzuchowie – aktualnie Przedszkole

Na terenie Gminy Potworów nie ma punktów pomiaru zanieczyszczenia powietrza. Zlokalizowane najbliżej stanowisko pomiarowe na terenie strefy mazowieckiej znajduje się w Belsku Dużym w odległości 58 km w kierunku północno-wschodnim. Stężenie zanieczyszczeń powietrza dwutlenkiem siarki, tlenkiem węgla, benzenem, ołowiem, arsenem, kadmem, itp. wskazuje na ścisłą zależność stężeń od warunków pogodowych. Zimą występują wysokie zanieczyszczenia pochodzące ze spalania paliw na cele grzewcze. Do poprawy stanu atmosfery z pewnością przyczynić się może gazyfikacja Gminy oraz dalsza modernizacja dróg przebiegających przez teren gminy Potworów. Do poprawy stanu atmosfery przyczynić się może także skuteczna termomodernizacja budynków, nie tylko użyteczności publicznej, która została przeprowadzona w ostatnich latach, ale także indywidualnych gospodarstw. Skuteczna termomodernizacja obiektów pozwala na zatrzymanie nawet 15-30% ciepła w budynkach, co jest równoznaczne ze zwiększeniem efektywności energetycznej i oszczędnością surowców energetycznych.

2.4.4. Układ komunikacyjny

Elementami bazy infrastrukturalnej mającymi ogromne znaczenie dla rozwoju gospodarczego są drogi publiczne i ich otoczenie, dlatego nadanie priorytetu modernizacji dróg wśród innych przedsięwzięć infrastruktury technicznej poprzez podniesienie parametrów techniczno - eksploatacyjnych dróg nie wymaga szerokiego uzasadnienia. Do układu komunikacyjnego na terenie Gminy Potworów zaliczyć należy:

- 1 odcinek drogi krajowej o dł. 8, 8 km,
- 2 odcinki dróg wojewódzkich o dł. 9,7 km,
- 9 odcinków dróg powiatowych o dł. 40, 46 km
- 62 odcinków dróg gminnych o łącznej długości 85,634 km

Podział dróg na terenie gminy przedstawia się następująco:

Droga krajowa nr 48 Tomaszów Mazowiecki- Klwów- Potworów- Białobrzegi

Droga wojewódzka nr 740 Radom- Potworów

Droga wojewódzka nr 729 Przysiałowice Duże- Potworów

Drogi powiatowe są to odcinki w ciągach dróg o numerach:

- 3312W Potworów- Rdzuchów Kolonia- Bąków
- 3314W Odrzywół- Kadź- Łojków
- 3326W Dr. krajowa 48 Podczasza Wola- Kozieniec
- 3329W Dr. krajowa 48- Kozieniec
- 3328W Długie- Grabowa
- 3329W Potworów- Jamki- Skrzyńsko
- 3330W Sady- Jamki
- 3334W Wir-Goszczewice
- 3335W Wir-Ostrołęka-Podkanna

Drogi gminne są to odcinki w ciągach dróg o numerach:

- 330501W (Bąków)- gr. Gminy potworów-Sady
- 330502W Potworów-gr. Gminy Potworów- (Jabłonna)
- 330503W Kacperków-gr. Gminy Potworów (Grotki)
- 330504W Długie-gr. Gminy Potworów- (Ocieść)
- 330505W Długie- Kozieniec
- 330506W Kacperków- gr. Gminy Potworów (Łukaszów)
- 330507W Grabowska Wola-gr. Gminy Potworów-
Wrzeszczowska Wola
- 330508W Rdzów-Mokrzec-Grabowska Wola
- 330509W Mokrzec-Wymysłów
- 330510W Marysin-gr. Gminy Potworów (Goszczewice)

- 330515W Rdzuchów- Rdzuchów Kolonia
- 330516W Rdzów-Kamyki-Mokrzec
- 330517W Rdzuchów Kolonia- Wirówek-Wir
- 330518W Wymysłów- Długie
- 330519W Wir-Kolonia Wir
- 330520W Mokrzec-gr. Gminy Potworów (Wygnanów)
- 330521W Dr. przez wieś Potworówek
- 330522W Grabowska Wola- gr. gminy Potworów- (Ocieść)
- 330523W Grabowska Wola- gr. Gminy Potworów (Czarnocin)
- 330524W Dr. wojewódzka 729- Rdzów Ul. Starowiejska w Potworowie – działka nr Ew. 926/2
- Ul. Lipowa w Potworowie – działki nr ew. 953 i 954
- Ul. Stawowa w Potworowie – działka nr ew. 823
- Ul. Długa w Potworowie – działka nr ew. 779/2
- Ul. Zielona w Potworowie – działka nr ew. 1044/2
- Ul. Szeroka w Potworowie – działka nr ew. 805
- Ul. Młyńska w Potworowie – działka nr ew. 1263
- Ul. Piaskowa w Potworowie – działka nr ew. 1251
- Ul. Leśna w Potworowie – działka nr ew. 1227
- Ul. Polna w Potworowie – działka nr ew. 838/2
- Ul. Brzozowa w Potworowie – działka nr ew. 979/2
- Ul. Olszańska w Potworowie – działki nr ew. 301 i 350

- Droga do lasu we wsi Potworów – działki nr ew. 926/1 i 924/2
 - Droga na pola we wsi Potworów – działka nr ew. 892
- Droga dojazdowa do pól we wsi Potworów – działka nr ew. 301
- Potworów – Rdzów – działki nr ew. 1189,204 i 2018
- Droga w m. Rdzów – działki nr ew. 432 i 1071
- Droga w m. Rdzów – działka nr ew. 609
- Droga w m. Rdzów – działka nr ew. 20
- Droga Rdzów – Mokrzec – działki nr ew. 256 850
- Droga w Mokrzczu w łąki – działki nr ew. 782 i 88
- Droga w Mokrzczu – działka nr ew. 857
- Droga w m. Marysin do rzeki – działka nr ew. 139
- Droga w m. Marysin do łąk – działka nr ew. 274
- Droga w m. Marysin dojazd do pól – działka nr ew. 521
- Droga w m. Wir – działka nr ew. 295
- Droga w m. Wir – działka nr ew. 1152
- Droga w m. Wir – działka nr ew. 1707
- Droga Dąbrowa – Jamki działki nr ew. 1, 1067 i 292
- Droga w m. Rdzuchów Kolonia – działka nr ew. 251
- Droga w m. Rdzuchów Kolonia – działki nr ew. 267 i 317
- Droga w m. Kacperków – działka nr ew. 288
- Droga w m. Długie – działka nr ew. 995/1 i 995/2

- Droga w m. Długie działka nr ew. 981
- Droga w m. Sady działki nr ew. 326 i 251
- Droga w m. Kacperków – działka nr ew. 64
- Droga w m. Kozieniec – działka nr ew. 77
- Droga w m. Kozieniec – działki nr ew. 259/1 i 776
- Droga w m. Kozieniec – działka nr ew. 131
- Droga w m. Kozieniec – działka nr ew. 260
- Droga w m. Kozieniec – działka nr ew. 542
- Droga w m. Grabowa – działka nr ew. 1048/2

Łączna długość dróg: krajowej, wojewódzkich, powiatowych i gminnych na terenie gminy Potworów wynosi 144,594 km, z tego dróg gminnych o nawierzchni utwardzonej 24,7 km. Największy udział stanowią drogi gminne, czyli 59 %, następnie drogi powiatowe 28%, drogi wojewódzkie 7%, a najmniejszy droga krajowa 6%.

Transport publiczny na terenie gminy Potworów obejmuje usługi świadczone przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej oraz prywatnych przewoźników. Rozwój rynku usług przewozowych znacznie ułatwił połączenie z poszczególnymi miejscowościami na terenie gminy oraz z miastem powiatowym Przysuchą.

Dla zwiększenia dostępności komunikacyjnej i usprawnienia połączeń niezbędna jest modernizacja sieci dróg powiatowych i lokalnych, pełniących istotne funkcje w przewozach towarowych oraz komunikacji. Wymagają one dostosowania do współczesnych potrzeb, przede wszystkim poprawy jakości nawierzchni, która w ostatnich latach uległa wyraźnemu pogorszeniu.

2.4.5. Infrastruktura energetyczna i telekomunikacyjna

Przez teren Gminy Potworów przebiegają linie energetyczne średniego napięcia 15 kV. Od stacji transformatorowych doprowadzana jest energia do odbiorców. Urządzenia energetyczne występujące na terenie gminy Potworów wg informacji PGE Skarżysko-Kamienna i PGE Końskie to:

- Linie napowietrzne średniego napięcia- 0,635 km
- Linie kablowe średniego napięcia- 63, 5 km
- Linie napowietrzne niskiego napięcia- 0.512 km
- Linie kablowe niskiego napięcia- 2,2 km
- Stacje transformatorowe- 50 szt.

Administratorem sieci średniego i niskiego napięcia jest PGE w Końskich.

Na części terenu gminy funkcjonuje sieć światłowodowa zapewniająca dostęp do internetu mieszkańcom gminy. Sieć jest rozbudowywana i umożliwia korzystanie z szybkiego Internetu dla coraz większej liczby mieszkańców. Usługi Internetu zapewniane są również przez polskich operatorów sieci radiowo-telewizyjnej.

Do 1997 r. jednym z najbardziej słabych ogniw infrastruktury Gminy Potworów była łączność, zwłaszcza sprawność istniejącej sieci telefonicznej. Postępująca telefonizacja oraz powszechny dostęp do sieci komórkowej spowodowały oczywistą poprawę w funkcjonowaniu sieci teleinformatycznej na terenie Gminy. Liczba łączy na terenie Gminy jest dość wysoka. Jednocześnie można zaobserwować zahamowanie znacznego przyrostu liczby abonentów telefonicznych, jak również zjawisko rezygnację z usług telefonii przewodowej. Przyczyn takiej sytuacji można upatrywać w zbyt wysokich kosztach usług, konkurencji w postaci telefonii komórkowej oraz w braku ofert w zakresie kompleksowej, nowoczesnej usługi telekomunikacyjnej, poszukiwanej przez najbardziej dynamicznych rolników, przedsiębiorców oraz odbiorców indywidualnych, szczególnie w zakresie dostępu do Internetu.

Melioracje

Melioracjami na terenie Gminy Potworów od 2012 roku zajmuje się Gminna Spółka Wodna, która ma swoją siedzibę w Potworowie przy ul. Radomskiej 2.

Do jej zadań należy przede wszystkim:

- wykonanie szczegółowych melioracji wodnych,
- utrzymanie i eksploatacja urządzeń wodnych,
- prowadzenie racjonalnej gospodarki na zmeliorowanych terenach.

Wykaz cieków wodnych wraz z długością na terenie gminy Potworów:

L.P.	Nazwa rzeki	Długość rzeki	
		Ogółem (m)	W tym uregul.
1.	Potok od Brogowej	2750	2750
2.	Potok od Potworowa	8850	8850
3.	Potok od Potworówka	7000	7000
4.	Potok od Podczaszej Woli	2800	2800
5.	Potok od Przysłałowic	1830	1830
6.	Potok od Wiązownicy	1050	1050
OGÓLEM		33280	33280

Urządzenia melioracji szczegółowych, z wyjątkiem wykonanych po 1974 r. wymagają już kompleksowej odbudowy. Okres ich eksploatacji w wielu wypadkach przekroczył już 30 lat i pomimo corocznej bieżącej konserwacji stan techniczny nie jest zadowalający.

3. UWARUNKOWANIA I PROBLEMY DALSZEGO ROZWOJU GMINY POTWORÓW – ANALIZA SWOT.

Diagnoza stanu społeczno-gospodarczego gminy Potworów oraz spotkania konsultacyjne przeprowadzone przez Wójta gminy z pracownikami administracyjnymi, przedstawicielami jednostek organizacyjnych, instytucji kultury, organizacjami i mieszkańcami stały się merytoryczną podstawą do:

PO PIERWSZE - wskazania kluczowych zewnętrznych uwarunkowań, czyli zdarzeń, zjawisk, tendencji i procesów, wpływających pozytywnie lub negatywnie na rozwój gminy (obecnie lub w przyszłości), czyli zaprezentowanie jej szans i zagrożeń rozwojowych,

PO DRUGIE - identyfikacji podstawowych wewnętrznych uwarunkowań jej dalszego rozwoju, wynikających z obecnej sytuacji w sferze społecznej, gospodarczej, ekologicznej, przestrzenne i dziedzictwa kulturowego, czyli przedstawienie silnych i słabych stron gminy (jest to samoocena stanu istniejącego),

PO TRZECIE – wskazania głównych problemów dalszego jej rozwoju, które wymagają podjęcia określonych działań naprawczych zmierzających do likwidacji barier i ograniczeń rozwojowych lub co najmniej złagodzenia ich negatywnego wpływu na środowisko życia

i pracy mieszkańców gminy – czyli przedstawienie katalogu jej głównych problemów rozwojowych.

Zewnętrzne uwarunkowania rozwoju

Gmina Potworów- tak jak każda inna gmina - jest w bardzo dużym stopniu zależna od swego otoczenia, które oddziałuje na nią wywierając stały wpływ - pozytywny lub negatywny. Oddziaływania te tworzą uwarunkowania zewnętrzne (aktualne i przewidywane w przyszłości) w postaci zestawu szans i zagrożeń dla bieżącego funkcjonowania i dalszego rozwoju gminy Potworów. Na zewnętrzne uwarunkowania gminy składają się następujące okoliczności i procesy zachodzące w:

- otoczeniu międzynarodowym - ogólna sytuacja społeczno-gospodarcza, kierunki i priorytety rozwoju Unii Europejskiej oraz rozmiary środków pomocowych przeznaczonych dla poszczególnych państw członkowskich, otoczeniu krajowym i regionalnym (województwo mazowieckie) - polityki sektorowo branżowe oraz regionalna i zagospodarowania przestrzennego,
- otoczeniu ekonomicznym - dynamika rozwoju gospodarczego, w tym rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego, wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu,
- otoczeniu społecznym - zmiany w stylu życia, preferencji konsumpcyjnych, form spędzania wolnego czasu, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu obywateli i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej,
- otoczeniu technologicznym - procesy innowacyjne, nowe technologie, tendencje w modernizacji procesów wytwórczych,
- otoczeniu prawnym - podstawy ustrojowo-prawne funkcjonowania i rozwoju państwa, społeczeństwa, samorządu terytorialnego,
- otoczeniu ekologicznym - kierunki i priorytety działań, społecznych, organizacyjnych i technicznych na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego oraz przeciwdziałania jego degradacji.

Na dzień dzisiejszy, główne bariery ograniczające skalę i tempo rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Potworów tkwią przede wszystkim w jej otoczeniu, zaś władze

stanowiące (Rada Gminy) i wykonawcze (Wójt Gminy) praktycznie nie mają żadnego wpływu na to, co się w nim dzieje. Mogą jedynie stale śledzić (monitorować) zmiany w otoczeniu, co umożliwi zidentyfikowanie obecnych i przyszłych zagrożeń oraz szans rozwojowych gminy Potworów. Szczególnie niekorzystny wpływ na jej funkcjonowanie i dalszy rozwój ma obecnie:

- ograniczanie wydatków z budżetu państwa na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu, pomoc socjalną, edukację, kulturę i sztukę, bezpieczeństwo publiczne, a także zmniejszające się rozmiary przekazywanych do budżetów jednostek samorządu terytorialnego - dotacji i subwencji,
- brak systemowych rozwiązań w rolnictwie i przetwórstwie rolno-spożywczym gwarantujących w dłuższym okresie stabilność i opłacalność produkcji, niestabilne przepisy prawa,
- bariery biurokratyczne i skomplikowane procedury (czaso - i kosztochłonne) w pozyskiwaniu środków finansowych z funduszy pomocowych Unii Europejskiej.

Jeśli ta niekorzystna sytuacja będzie się nadal utrzymywać, to w rezultacie na terenie gminy Potworów pogłębiać się będą problemy społeczno-gospodarcze. Zmniejszać się będą także dochody budżetu gminy, co przy konieczności zabezpieczenia środków finansowych na działalność bieżącą skutkować będzie ograniczeniem wydatków inwestycyjnych. W efekcie trzeba będzie odkładać w czasie realizację wielu niezbędnych inwestycji gminnych. W konsekwencji środowisko życia i pracy mieszkańców gminy Potworów nie będą ulegały systematycznej i odczuwalnej poprawie.

Przy obecnych niekorzystnych uwarunkowaniach zewnętrznych, tkwiących w otoczeniu gminy Potworów nie jest możliwe skuteczne rozwiązywanie szeregu problemów, występujących na jej terenie wyłącznie własnymi siłami, bowiem zasobność budżetu gminy jest dalece niewystarczająca w stosunku do występujących potrzeb.

Wewnętrzne uwarunkowania rozwoju - ocena stanu istniejącego

Oprócz uwarunkowań zewnętrznych zasadniczy wpływ na skalę i tempo zaspokajania zbiorowych potrzeb mieszkańców gminy Potworów będą miały lokalne źródła, tj. jej walory i zasoby. Tworzą one uwarunkowania wewnętrzne (aktualne i przewidywane w przyszłości) w postaci zestawu silnych i słabych stron gminy. Ich enumeracja jest swoistą

„samoocena”, osiągniętego dotąd poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego. Analiza silnych i słabych stron wskazuje na potencjał rozwojowy gminy.

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest coraz powszechniej stosowana w pracach nad strategią analiza SWOT. Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analizę tę można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym. Wnikliwe opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- **siły** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **słabości** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- **zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

ANALIZA SWOT POSZCZEGÓLNYCH OBSZARÓW ZAWARTYCH W RAPORCIE DIAGNOSTYCZNYM O STANIE GMINY POTWORÓW

POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE I ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE			
Silne strony gminy	Słabe strony gminy	Szanse gminy	Zagrożenia gminy
Potworów	Potworów	Potworów	Potworów
Korzystne połączenia komunikacyjne Gminy z otoczeniem.	Słabe połączenie komunikacją PKS ze stolicą województwa, Zanieczyszczenie drogi krajowej i pozostałych dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych	Atrakcyjne tereny dla potencjalnych inwestorów, Rozwój przedsiębiorczości nastawionej na działalność eksportową i produkcyjną, Dużo terenów przeznaczonych na działalność wytwórczo-usługową w gminie lub rolniczą, Rozwój współpracy w	Brak zainteresowania inwestorów w lokowaniu swoich działalności, Brak wydzielonej i uzbrojonej strefy aktywności gospodarczej, Mała promocja gminy w skali województwa , kraju i międzynarodowej,

		sektorze gospodarczym, społecznym i publicznym,	
<p>Dobry stan zdrowotności lasów. Walory przyrodnicze Gminy stwarzające możliwość rozwoju usług rekreacyjno – wypoczynkowych, agroturystycznych. Korzystne warunki dla wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Brak przemysłu degradującego środowisko. Niski poziom chemizacji rolnictwa.</p>	<p>Zanieczyszczenie wód, niski stopień skanalizowania miejscowości w gminie, Brak powszechnych nawyków i podstaw proekologicznych wśród mieszkańców Gminy. Niekontrolowane zrzuty nieczyszczonych ścieków z gospodarstw domowych do rowów melioracyjnych, przydrożnych i do ziemi, co powoduje zanieczyszczenie wód powierzchniowych. Wpływa to również na zanieczyszczenie wód podziemnych. Zaśmiecanie lasów – „dzikie” wysypiska śmieci. Brak edukacji ekologicznej wśród mieszkańców, dzieci i młodzieży,</p>	<p>Rozwój turystyki i wypoczynku na obszarze gminy, czyste otoczenie i środowisko naturalne, Urozmaicona fauna i flora na obszarze gminy. Rozwój gospodarstw agroturystycznych, Rozwój działalności w sektorze rolno - spożywczym, Możliwość rozwoju usług gastronomiczno-noclegowych , Promocja walorów i obszaru gminy,</p>	<p>Brak promocji walorów przyrodniczo-turystycznych gminy, Niewystarczająca ilość szlaków turystycznych w tym pieszo - rowerowych, Bazy turystyczno-wypoczynkowej</p>
<p>Wyróżniające się krajobrazowo i przyrodniczo tereny o zróżnicowanych typach ekosystemów</p>	<p>Działalność gospodarcza na tych terenach podlega niewielkim ograniczeniom, polegających głównie na zakazie lokalizacji obiektów oraz prowadzeniu działań</p>	<p>Rozwój turystyki i agroturystyki</p>	<p>Brak promocji walorów przyrodniczo-turystycznych gminy,</p>

	uciążliwych dla środowiska.		
Atrakcyjne zasoby przyrodnicze		Rozwój turystyki i agroturystyki	Brak promocji walorów przyrodniczo-turystycznych gminy,
INFRASTRUKTURA TECHNICZNA, GOSPODARKA ODPADAMI, KOMUNIKACJA			
Silne strony gminy Potworów	Słabe strony gminy Potworów	Szanse gminy Potworów	Zagrożenia gminy Potworów
Dobra jakość wody pitnej dostarczonej siecią wodociagową. Zwodociagowanie ok. 90 % terenu gminy	Niewystarczający zasięg kanalizacji sanitarnej oraz mała liczba oczyszczalni ścieków (gminnych i przydomowych)	Możliwość wykorzystania środków UE na realizację zadań w zakresie infrastruktury środowiska	Wysokie koszty inwestycyjne na budowę i rozbudowę infrastruktury, Niewystarczające środki w budżecie gminy, Pogłębiające się zanieczyszczenie środowiska naturalnego,
Gmina posiada i realizuje gminny plan gospodarki odpadami, posiada Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych.	Brak wysypiska śmieci, Brak Gminnego punktu zbierania odpadów niebezpiecznych	Realizacja przyjętego planu Prowadzenie kampanii edukacyjno-informacyjnych w zakresie segregacji i unieszkodliwiania odpadów,	Zwiększenie problemu z tzw. "Dzikimi wysypiskami śmieci" Rosnące koszty na realizację zadań w zakresie gospodarki, odpadami, Ciągły wzrost gromadzonych odpadów,
Dogodne warunki do podjęcia działań w kierunku instalacji OZE	Zły stan dróg gminnych łączących mniejsze miejscowości, Zbyt mała ilość utwardzonych ulic i ciągów pieszych	Rozwój gminy jako ważnego centrum życia społeczno-gospodarczego, Przyciągnięcie inwestorów	Wysokie koszty realizacji inwestycji drogowych, Niewystarczające środki w budżecie gminy,

	(chodników) Brak ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych Zaniedbane niektóre budynki użyteczności publicznej, Brak termomodernizacji budynków, Zły stan technicznych sieci elektroenergetycznych niskich napięć	chcących prowadzić działalność i zatrudniać mieszkańców,	
	Brak gazyfikacji gminy, Brak uzbrojonego terenu pod inwestycje, Brak przyjętego planu zaopatrzenia w energię ciepłą, elektryczną i paliwo gazowe		Ciągły brak zainteresowania inwestorów w prowadzeniu działalności gospodarczej
DEMOGRAFIA, OSWIATA, ZDROWIE, POMOC SPOLECZNA			
Silne strony gminy Potworów	Słabe strony gminy Potworów	Szanse gminy Potworów	Zagrożenia gminy Potworów
Dobre wskaźniki demograficzne – najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku 16-60 lat, Utrzymująca się na stałym poziomie liczba ludności zamieszkującej gminę	Malejąca liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, starzenie się społeczeństwa, duża ilość kobiet w wieku poprodukcyjnym,	Budowanie wśród społeczności lokalnej tożsamości i przynależności do miejsca zamieszkania, Aktywne działania lokalnych organizacji, rad sołeckich , stowarzyszeń, lokalnych liderów, Zachęcanie młodych ludzi do aktywności w życiu społecznym i	Zwiększający się odpływ młodych ludzi w wieku produkcyjnym z obszaru gminy do dużych miast, Spadek liczby urodzeń, Zmniejszenie wydatków z budżetu gminy na opiekę społeczną,

		tworzenia organizacji pozarządowych, Wsparcie samorządu lokalnego pod względem organizacyjnym, finansowym, rzeczowym, personalnym w realizowaniu lokalnych inicjatyw,	
Duży udział osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności, Potencjał ludzki (zasoby siły roboczej),	Wysoka stopa bezrobocia w gminie, Duży udział osób do 25 roku życia wśród osób bezrobotnych, Brak kwalifikacji zawodowych, oraz nieaktualne kwalifikacje zawodowe, Niski poziom wykształcenia osób bezrobotnych, Niska aktywność mieszkańców na rynku pracy, 50 % bezrobotnych to osoby długotrwale bezrobotne,	Podnoszenie poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych i poszukujących pracy, Aktywizowanie osób długotrwale bezrobotnych z obszaru gminy, Organizowanie kursów szkoleń finansowanych ze źródeł UE uprawniających do wykonywania zawodu, Realizacja projektów w celu aktywizowania społeczności wiejskiej ze źródeł Unii Europejskiej, Budowanie partnerstwa lokalnych na rzecz rozwoju zasobów ludzkich w gminie z udziałem trzech sektorów,	Podnoszenie poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych i poszukujących pracy, Aktywizowanie osób długotrwale bezrobotnych z obszaru gminy, Organizowanie kursów szkoleń finansowanych ze źródeł UE uprawniających do wykonywania zawodu, Realizacja projektów w celu aktywizowania społeczności wiejskiej ze źródeł Unii Europejskiej, Budowanie partnerstwa lokalnych na rzecz rozwoju zasobów ludzkich w gminie z udziałem trzech sektorów,
Dostęp do edukacji na poziomie	Nieodpowiednia infrastruktura	Poprawa istniejącej	Niewystarczające środki budżetowe

<p>gimnazjalnym, Wysoka aktywność dzieci i młodzieży w zajęciach sportowych i rozwojowych, Wykształcona i mobilne kadra pedagogiczna w placówkach oświatowych,</p>	<p>sportowa i edukacyjna w tym na poziomie wychowania przedszkolnego i szkół podstawowych ,</p>	<p>infrastruktury edukacyjno-sportowej Pozyskiwanie środków finansowych z programów UE oraz z budżetu państwa na realizację zadań przez placówki oświatowe, gminę, Realizacja programów indywidualnego procesu nauczania,</p>	<p>w gminie na realizację zadań inwestycyjnych,</p>
<p>Aktywne działania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w zakresie poprawy poziomu życia osób i rodzin,</p>	<p>Pogłębiające się trudności finansowe rodzin objętych wykluczeniem społecznym, Niska aktywność mieszkańców w działalność społeczną brak chętnych do wolontariatu. Niska świadomość mieszkańców i brak wiary w możliwości rozwiązania swoich problemów Zbyt małe środki na pomoc społeczną</p>	<p>Realizacja projektów systemowych z Regionalnego Programu Operacyjnego – Mazowieckie 2020 Ciągłe podnoszenie kompetencji i kwalifikacji przez pracowników ośrodka pomocy społecznej,</p>	<p>Pogłębiające się ubóstwo i bezrobocie w gminie, Zwiększający się udział osób starszych i niepełnosprawnych w pomocy społecznej, Niewystarczające środki finansowe na realizację aktywnych form przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu</p>
<p>Dostęp do placówki służby zdrowia oraz apteki, Nowoczesny budynek SPZOZ wyposażony w sprzęt i wykwalifikowaną kadre</p>	<p>Utrudniony dostęp do lekarzy specjalistów</p>	<p>Dostęp do służby zdrowia na obszarze gminy oraz prywatnej praktyki lekarskiej, Bliskość w dostępie do usług medycznych w większych miastach, dobre połączenie komunikacyjne,</p>	<p>Niestabilna polityka państwa w zakresie służby zdrowia, Zubożenia społeczeństwa i pogorszenie stanu sanitarnego,</p>

ZASOBY KULTUROWE, SPORT, TURYSTYKA, AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA			
Silne strony gminy	Słabe strony gminy	Szanse gminy	Zagrożenia gminy
Czyste środowisko brak przemysłu, wysokie walory środowiskowe i krajobrazowe na obszarze Gminy	Niskie wykorzystanie walorów turystycznych gminy, Słaba infrastruktura turystyczna i gastronomiczna, Niewielka promocja miejsc wypoczynkowych i turystycznych w skali Powiatu i województwa Niska aktywność organizacji środowiskowych i ekologicznych	Rozwój aktywnej turystyki i wypoczynkowej, Możliwość wykorzystania zasobów przyrodniczych do prowadzenie turystyki ekologicznej Rozwój szlaków turystyczno-dydaktycznych , Rozwój szlaków pieszych i rowerowych,	Zanieczyszczenia wód jezior, Zwiększenie ingerencji człowieka w naturalny ekosystem
Atrakcyjne tereny do uprawiania sportu i rekreacji	Niedostatecznie rozwinięta baza turystyczna, i wypoczynkowa Niedostateczna baza hotelowa, Niska promocja bazy turystyczno-hotelowej w skali województwa	Rozwój agroturystyki, Rozwój turystyki ekologicznej, Rozbudowa infrastruktury rekreacyjno-sportowej	Niewystarczające działania promocyjne gminy jako ośrodka turystyczno-wypoczynkowego Wysokie koszty uruchomienia działalności turystycznej,
Wiele zabytków architektury sakralnej	Niska jakość infrastruktury zabytków i ich degradacja	Możliwość wykorzystania zabytków do prowadzenia działalności restauracyjno-	Wysokie koszty przeprowadzenia prac inwestycyjnych w renowacje zabytków,

		<p>hotelowej, Zwiększenie Zainteresowania regionem poprzez promowanie historii, Możliwość pozyskiwania dofinansowania na renowację zabytków ze środków UE oraz budżetowych,</p>	
<p>Aktywna działalność Gminnego Ośrodka Kultury Wysoka aktywność w zakresie inicjatyw związanych z zagospodarowaniem czasu dla dzieci i młodzieży,</p>	<p>Brak lokalnego produktu wyróżniającego gminę, Niska aktywność ludzi młodych w działaniach upowszechniających kulturę lokalną, Niski udział organizacji pozarządowych w działaniach w zakresie kultury, edukacji i promocji Niska aktywność organizacji w pozyskiwaniu dodatkowych źródeł finansowania działalności, Niewystarczające wyposażenie działającego gminnego ośrodka kultury, Brak odpowiednio wyposażonych świetlic wiejskich w zakresie realizacji oddolnych inicjatyw na obszarach wiejskich</p>	<p>Promocja gminy i jej zasobów, Integracja środowiska lokalnego, budowanie tożsamości i przynależności, Łączenie pokoleń, budowanie partnerskich relacji między miejscowościami i gminami, Rozwijanie umiejętność i talentów wśród dzieci i młodzieży, Promowanie lokalnego produktu gminy, Możliwość pozyskiwania środków finansowych ze źródeł UE w zakresie rozpowszechniania edukacji i kultury,</p>	<p>Spadek aktywność lokalnej i realizacji inicjatyw lokalnych, Odpływ młodych ludzi do dużych miast, Niski poziom lokalnej tożsamości i przynależności miejsca zamieszkania,</p>
PODMIOTY GOSPODARCZE I ROZWOJ LOKALNY			
Silne strony gminy	Słabe strony gminy	Szanse gminy	Zagrożenia gminy

Potworów	Potworów	Potworów	Potworów
Atrakcyjne miejsce na prowadzenie działalności gospodarczej	Niska promocja terenów inwestycyjnych, Niski rozwój przedsiębiorczości wśród mieszkańców gminy, Niski udział prowadzonych działalności gospodarczych w stosunku do prowadzonej działalności rolniczej	Atrakcyjna oferta terenów inwestycyjnych przeznaczonych na prowadzenie działalności produkcyjno-usługowej, Możliwość przyciągnięcia inwestorów z kapitałem zagranicznym,	Małe zainteresowanie przedsiębiorców w lokowaniu inwestycji na obszarze gminy, Odływ przedsiębiorców
Korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa ekologicznego,	Zdecydowana większość gospodarstw prowadzi wyłącznie działalność rolniczą	Rozwój branży rolno-spożywczej	

Biorąc pod uwagę wyniki uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych Gminy Potworów, jej władze swą działalność będą koncentrować na dwóch rodzajach postępowania, a mianowicie:

- zorientowanego na świat zewnętrzny (otoczenie Gminy), poszukując w nim szans (sposobności) i unikając zagrożeń rozwojowych. Innymi słowy, chodzi tu z jednej strony o maksymalne wykorzystywanie pojawiających się szans rozwojowych, z drugiej zaś – o minimalizowanie negatywnych oddziaływań (zagrożeń) - jest to swoista "ochrona" przed niesprzyjającym otoczeniem.
- zorientowanego na zasoby wewnętrzne, czyli zasoby własne Gminy (społeczne, gospodarcze, infrastrukturalne, przestrzenne, ekologiczne, finansowe i kadrowe), które z jednej strony wpływają na środowisko życia i pracy obecnych mieszkańców oraz funkcjonowania zlokalizowanych już podmiotów gospodarczych, z drugiej zaś strony determinują poziom jej atrakcyjności lokalizacyjnej dla potencjalnych mieszkańców i podmiotów gospodarczych w przyszłości. Chodzi tu o dalsze umacnianie silnych stron oraz o eliminowanie słabych stron Gminy Potworów.

Problemy wymagające podjęcia działań naprawczych

Podstawą do formułowania strategicznych problemów rozwojowych Gminy Potworów są wyniki przeprowadzonej analizy uwarunkowań, a zwłaszcza identyfikacja zagrożeń rozwojowych, tkwiących w otoczeniu oraz słabych stronach Gminy. Wychodząc od definicji problemu, jako „zadania danego do rozwiązania (wykonania)” wskazano na te, które powodują obecnie lub powodować będą w przyszłości powstawanie barier rozwoju społeczno - gospodarczego Gminy, a w konsekwencji rzutować będą na środowisko życia i pracy mieszkańców oraz funkcjonowania podmiotów gospodarczych. Są to określone uciążliwości, których usunięcie lub, co najmniej złagodzenie ich negatywnych skutków, wymaga podjęcia określonych działań naprawczych (w wielu przypadkach długookresowych). Efektem takiego podejścia było zdefiniowanie głównych problemów rozwojowych Gminy, których enumerację prezentuje poniższe zestawienie.

KATALOG GŁÓWNYCH PROBLEMÓW ROZWOJOWYCH GMINY POTWORÓW oraz wykaz inwestycji przewidzianych do realizacji w okresie 2023-2029 (problemy wymagające podjęcia działań naprawczych)
Modernizacja sieci wodociągowej oraz brak kanalizacji we wszystkich miejscowościach.
Brak oczyszczalni ścieków dla całej Gminy
Problemy z powstającymi dzikimi wysypiskami śmieci, brak punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, niska edukacja i świadomość mieszkańców w zakresie selekcji odpadów i ochrony środowiska
Niedostateczna ochrona zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych związana z lokalnym dziedzictwem
Brak odpowiedniej promocji produktów lokalnych
Niewystarczające zastosowanie OZE
Brak zastosowania na obszarze Gminy instalacji z odnawialnych źródeł energii oraz prowadzenia działań w zakresie ograniczenia emisji zanieczyszczeń
Brak Planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe
Brak oferty inwestycyjnej dla inwestorów – brak wydzielonej strefy przemysłowej i jej uzbrojenia
Brak gazyfikacji na obszarze całej Gminy
Nieutwardzone drogi gminne, niedobory w wyposażeniu w chodniki, urządzenia zwiększające bezpieczeństwo pieszych, rowerzystów i ruchu kołowego, brak ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych.
Niedobory w zakresie obiektów sportowych
Nieodpowiednia baza związana z infrastrukturą kultury w tym zastosowania nowoczesnych technologii informacyjno – komunikacyjnych w obszarze kultury i turystyki.

Brak odpowiedniej infrastruktury turystycznej.
Brak dostosowania infrastruktury edukacyjnej do potrzeb prowadzenia zadań edukacyjno-wychowawczych
Brak na terenie Gminy pozarolniczych miejsc pracy.
Trudności ze zbytem produktów rolnych oraz niska opłacalność produkcji rolniczej.
Brak wdrożenia informatyzacji Urzędu Gminy.
Brak środków własnych na inwestycje
Mała aktywność w pozyskiwaniu środków unijnych przez organizacje pozarządowe.
Niski poziom przedsiębiorczości wśród mieszkańców.

Zdefiniowane główne problemy rozwojowe Gminy Potworów stanowią podstawę do formułowania celów rozwoju, a także określenia strategicznych programów działań realizacyjnych:

1. Wyposażenie Świetlicy Wiejskiej w miejscowości Długie
2. Wyposażenie Świetlicy Wiejskiej w miejscowości Grabowska Wola
3. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w Dąbrowej i Jamkach
4. Budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowości Mokrzec
5. Budowa oczyszczalni ścieków w Wirze
6. Budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowości Wir i Marysin
7. Budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowościach: Rdzuchów Kolonia, Rdzuchów i Sady wieś.
8. Modernizacja oświetlenia ulicznego w Gminie Potworów
9. Budowa drogi gminnej nr 330554W Dąbrowa – Jamki od km 1+136 do km 1+500 – II etap.
10. Przebudowa drogi gminnej nr 330571W w miejscowości Grabowa od drogi wojewódzkiej nr 740 do drogi gminnej nr 330508W.
11. Przebudowa drogi gminnej nr 330509W Mokrzec - Wymysłów - I etap.
12. Rozbudowa sieci wodociągowej w terenach zabudowy mieszkaniowej.
13. Przebudowa drogi gminnej nr 330515W Rduchów – Rduchów Kolonia.
14. Przebudowa drogi gminnej nr 330509W Mokrzec – Wymysłów.
15. Przebudowa drogi gminnej nr 330516W Rdzów – Kamyki-Mokrzec III etap.
16. Zakup samochodu ratowniczego dla OSP
17. Budowa instalacji OZE

4. MISJA I WIZJA GMINY POTWORÓW

Misja gminy Potworów stworzona została przy udziale jej mieszkańców, była wynikiem spotkań na temat możliwych kierunków rozwoju gminy w najbliższych latach. Zawarto w niej główne obszary strategiczne:

- rozwój ekonomiczny,
- infrastruktura techniczna i środowisko naturalne,
- sfera społeczna,

w ramach których realizowane będą poszczególne działania w latach 2023 – 2029 zmierzające do poprawy warunków życia mieszkańców i promocji gminy w regionie.

Misja Gminy Potworów

Chcemy być Gminą przyjazną i otwartą dla gości krajowych i zagranicznych, o wysokim poziomie infrastruktury technicznej i społecznej, bazującą na wykształconych mieszkańcach, preferującą zdrową żywność i agroturystykę, chroniącą zasoby kulturowe przyrodnicze, kreującą przedsiębiorczość i aktywność lokalną.

Kierunki rozwoju gminy zawarte w misji wynikają z jej uwarunkowań geograficzno – historycznych oraz jej aktualnych potrzeb. Nowe inwestycje wymagają jednak odpowiedniej infrastruktury technicznej na terenach wyznaczonych pod inwestycje. Świadomość ekologiczna mieszkańców i nieskażone, urodzajne gleby sprzyjają naturalnej produkcji rolnej natomiast walory krajobrazowe regionu stwarzają możliwość rozwoju w kierunku turystyki i agroturystyki stanowiącej jeden z elementów rozwoju ekonomicznego.

Wizja Gminy Potworów

Wizja gminy pokazuje dokąd będą zmierzać działania lokalnych władz w najbliższych latach oraz zakreśla jej planowaną drogę rozwoju. Jej celem jest nadanie sensu bieżącym pracom, motywacja lokalnej społeczności i zaangażowanie ich we wspólną realizację wyznaczonych celów. Podczas debaty nad możliwymi kierunkami rozwoju gminy Potworów jej uczestnicy jasno określili w jakiej gminie chcieliby mieszkać w najbliższych latach.

Wizja Gminy Potworów

Dzięki podjętym działaniom do 2029 roku gmina Potworów stanie się obszarem aktywności turystycznej i gospodarczej w powiecie przysuskim, gościnnym dla turystów. Natomiast dzięki nowoczesnej infrastrukturze technicznej i wdrożonym technologiom informacyjnym gmina zyska

Bogactwo urodzajnych, nieskażonych metalami ciężkimi gleb oraz świadomość ekologiczna mieszkańców stwarzają dogodne warunki dla naturalnej produkcji rolnej oraz rozwoju turystyki ekologicznej. Obecnie jednak brak rynków zbytu oraz odpowiedniej bazy przetwórstwa tych produktów na terenie gminy. Do 2023 roku sytuacja ta ulegnie poprawie, dzięki promocji Gminy pojawią się nowe podmioty gospodarcze zainteresowane ekologiczną produkcją rolną tworząc bazę przetwórstwa spożywczego dla lokalnych produktów. Jednym z podstawowych zadań dla rolników stanie się przekształcenie dotychczasowych gospodarstw rolnych w gospodarstwa specjalizujące się w określonej produkcji rolnej odpowiadającej potrzebom rynku. Przyniesie to obopólne korzyści producentom i przedsiębiorcom i zwiększy wydajność gospodarstw rolnych.

Rozwój ekonomiczny gminy ma być również realizowany poprzez pozyskanie nowych inwestorów zewnętrznych oraz promocję przedsiębiorczości w środowisku lokalnym. Jednak osiągnięcie tego celu wiąże się bezpośrednio z poprawą stanu dróg oraz dostosowaniem infrastruktury technicznej do wymogów nowych inwestorów. Niniejszy dokument zakłada, że do roku 2029 uda się uzupełnić braki w infrastrukturze technicznej, które przekonają przedsiębiorców do inwestycji w gminie Potworów. Szczególnie naglącymi problemami jest poprawa jakości dróg gminnych jej gazyfikacja, kanalizacja oraz w wielu miejscach budowa chodników, szlaków turystycznych i rowerowych.

Ponadto dążąc do rozwoju turystyki w gminie władze gminy będą musiały do 2029 roku wypromować gminę nie tylko jako atrakcyjny dla turystów, ale także dla potencjalnych inwestorów, którzy będą w stanie uzupełnić brakującą bazę hotelowo – restauracyjną. Jedną z atrakcji gminy staną się gospodarstwa agroturystyczne, szczególnie interesujące dla gości preferujących spokojny odpoczynek z dala od dużych miast i zatłoczonych kurortów. Odpowiadając zarówno na potrzeby potencjalnych turystów, a także mieszkańców gminy

oferta kulturalna i sportowa zostanie wzbogacona w dodatkowe miejsca, gdzie będzie możliwe aktywne spędzenie wolnego czasu. Powyższe przedsięwzięcia realizowane w okresie 2023 – 2029 przyczynią się do utrwalenia wizerunku gminy jako prężnie rozwijającego się regionu otwartego dla inwestorów i turystów szukających relaksu w otoczeniu przyrody.

5. STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU GMINY POTWORÓW

Zasady formułowania celów rozwoju

Celowość, realność, systematyczność i otwartość na społeczność lokalną działań władz Gminy Potworów na rzecz tworzenia jak najlepszego środowiska życia i pracy dla jej mieszkańców składają się łącznie na wspólną cechę planowości podejmowanych działań. Dotyczy to zarówno działań o charakterze krótkookresowym (rocznym), średniookresowym (kadencyjnym), jak i długookresowym (perspektywicznym, obejmującym kilka następnych kadencji władz samorządowych). Z kolei, głównym warunkiem urzeczywistnienia sformułowanych celów rozwoju Gminy Potworów jest zabezpieczenie odpowiednich środków organizacyjnych, kadrowych, technicznych i finansowych. Takie postępowanie jest zgodne z zasadą racjonalnego gospodarowania, a także jest podstawą do wdrażania w życie zasad: zrównoważonego rozwoju i partycypacji społecznej.

Formułowanie celów rozwoju Gminy Potworów podporządkowano następującym generalnym zasadom:

- Cele wskazują strategiczne (główne) kierunki rozwoju Gminy – odpowiadają na pytania: co chcemy osiągnąć, do czego zmierzamy?
- Cele wyznaczają zakres (ramy) strategicznych programów i projektów (zadań) realizacyjnych,
- Cele wpływają na koncentrację zasobów (przede wszystkim finansowych) na realizację określonego zestawu programów i projektów (zadań) realizacyjnych,
- Cele pomagają w monitorowaniu i kontroli realizacji zaplanowanych przedsięwzięć oraz ocenie osiągniętych efektów realizacyjnych.

Biorąc powyższe pod uwagę, sformułowano katalog celów rozwoju Gminy Potworów, który składa się z:

Generalnego celu kierunkowego (misji rozwoju), wyrażającego syntetyczną deklarację intencji Władz Gminy Potworów, jaka stała u podstaw formułowania Strategii. Określa on zasadnicze kierunki jej dalszego rozwoju, czyli wskazuje „do czego będziemy zmierzać w przyszłości” lub „co będzie podstawą naszego długookresowego działania”. Umożliwia on skoncentrowanie wysiłków planistycznych i realizacyjnych na określonej wiązce celów i przedsięwzięć (zadań) realizacyjnych. Tak więc, generalny cel kierunkowy to zestaw względnie trwałych dążeń Władz Gminy Potworów, na które powinny być przede wszystkim zorientowane działania realizacyjne.

Celów strategicznych, będących konkretyzacją generalnego celu kierunkowego (misji rozwoju). Wskazują one priorytetowe obszary (dziedziny) zaspokajania zbiorowych potrzeb mieszkańców Gminy Potworów.

Wyznaczono trzy obszary strategiczne, wokół których skoncentruje się działalność samorządu gminy:

1. Infrastruktura techniczna i środowisko naturalne

- ✓ Rozwój infrastruktury komunalnej,
- ✓ Rozwój i modernizacja infrastruktury drogowej,
- ✓ Rozwój infrastruktury turystycznej,
- ✓ Rozwój inwestycji w zakresie gospodarki niskoemisyjnej,
- ✓ Rewitalizacja parków, ochrona naturalnych zasobów przyrodniczych
- ✓ Zagospodarowanie odpadów,
- ✓ Edukacja ekologiczna,

2. Rozwój ekonomiczny

- ✓ Restrukturyzacja i modernizacja rolnictwa,
- ✓ Promocja gminy,
- ✓ Zachęcanie dużych inwestorów do lokowania swoich działalności w gminie,
- ✓ Turystyka, agroturystyka, drobna przedsiębiorczość,

3. Sfera społeczna

- ✓ Bezpieczeństwo publiczne,
- ✓ Przeciwdziałanie bezrobociu,

- ✓ Edukacja,
- ✓ Zdrowie i opieka społeczna.

5.1. Strategiczne cele rozwoju Gminy Potworów na lata 2023 – 2029

Strategia Rozwoju Gminy Potworów na lata 2023-2029 określa najważniejsze kierunki rozwoju gminy, będące odpowiedzią na zdefiniowane wyzwania rozwojowe. Rozwój gminy Potworów do 2029 roku ukierunkowany został na: innowacyjny i stabilny rozwój gospodarczy, poprawę jakości życia mieszkańców, aktywną i nowoczesną społeczność oraz kształtowanie przestrzeni sprzyjającej rozwojowi społeczno -gospodarczemu.

Zdefiniowane zostały 3 cele strategiczne, podzielone na bardziej szczegółowe cele operacyjne (tabela poniżej).

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE
Cel nr 1 Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej w tym służącej ochronie środowiska przyrodniczego	<p>1.1. Cel operacyjny: Likwidacja niedoborów w sieciach i obiektach infrastruktury technicznej</p> <p>1.2 Cel operacyjny: Poprawa powiązań komunikacyjnych z otoczeniem oraz modernizacja wewnętrznego układu drogowego</p> <p>1.3 Cel operacyjny: Ochrona zasobów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego</p>
Cel nr 2 Rozwój gospodarki lokalnej, w tym rolnictwa, zdrowej żywności i turystyki,	<p>2.1. Cel operacyjny: Wspieranie rozwoju aktywności gospodarczej</p> <p>2.2 Cel operacyjny: Aktywizacja działań w kierunku rozwoju turystyki, agroturystyki, promocja lokalnych zasobów gminy</p>
Cel nr 3 Rozwój usług społecznych, edukacyjnych oraz działania na rzecz integracji i kształtowania postaw prospołecznych mieszkańców	<p>3.1. Cel operacyjny: Zapewnienie jak najlepszych standardów usług edukacyjnych i dostęp do obiektów sportowo-rekreacyjnych</p> <p>3.2 Cel operacyjny: Wsparcie działań opieki społecznej i aktywnej integracji oraz bezpieczeństwa w gminie</p> <p>3.3 Cel operacyjny: Zapewnienie sprawnej i profesjonalnej obsługi interesantów przez administrację samorządową</p>

5.1.1 Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej, w tym służącej ochronie środowiska przyrodniczego

Stworzenie właściwych warunków życia jest jednym z podstawowych elementów gwarantujących jednostce określony poziom atrakcyjności pod względem miejsca zamieszkania. Przeprowadzane podczas opracowywania strategii warsztaty strategiczne potwierdziły, że na poprawę warunków i jakości życia wpływa szereg czynników. W wyniku szeregu działań podejmowanych przez gminę można zagwarantować mieszkańcom wysoką jakość życia, co w konsekwencji generuje rozwój społeczny a także gospodarczy obszaru. Zapewnienie właściwych warunków przyczyni się do podniesienia konkurencyjności gminy w tym zakresie a także może stanowić doskonały argument dla wzrostu atrakcyjności jednostki jako nowego miejsca zamieszkania.

Na rzecz podniesienia jakości życia obecnych i przyszłych mieszkańców realizowane powinny być przedsięwzięcia obejmujące swym zakresem zarówno sferę materialną i infrastrukturalną, jak również potencjał w postaci kapitału ludzkiego. Inwestycje wymiennie w celu strategicznym nr 1 realizowane będą w ramach trzech celów operacyjnych.

CEL STRATEGICZNY 1

Rozwój Infrastruktury technicznej i społecznej w tym służącej ochronie środowiska przyrodniczego

Cel Operacyjny 1.1. Likwidacja niedoborów w sieciach i obiektach infrastruktury technicznej

Cel Operacyjny 1.1.	Likwidacja niedoborów w sieciach i obiektach infrastruktury technicznej
Działania	Dostarczenie mieszkańcom wody pitnej o dobrych parametrach jakościowych oraz rozwiązanie problemu ścieków komunalnych: <i>Kierunki działań:</i> - Modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej

Rozwiązanie problemu gospodarki ściekowej

Kierunki działań:

- Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach: Rdzuchów Kolonii, Rdzuchów, Sady, Mokrzec, Wir i Marysin
- Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w Dąbrowie oraz Jamkach
- Budowa oczyszczalni ścieków w Mokrzcu

Rozwiązanie problemu gospodarki odpadami stałymi

Kierunki działań:

- Prowadzenie akcji edukacyjnej wśród mieszkańców Gminy na temat selektywnej zbiórki odpadów stałych i negatywnych konsekwencji dla środowiska przyrodniczego z niewłaściwego ich składowania.
- Upowszechnienie selektywnej zbiórki odpadów stałych - segregacja odpadów w miejscach gromadzenia i w wyznaczonych punktach na terenie Gminy. Likwidacja „dzikich” wysypisk śmieci.
- Współpraca z gminami sąsiednimi, władzami powiatu przysuskiego i województwa mazowieckiego w zakresie gromadzenia, recyklingu, bezpiecznego utylizowania i składowania odpadów stałych.

Zapewnienie mieszkańcom dostaw energii elektrycznej i gazu sieciowego, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń

Kierunki działań:

- Modernizacja sieci elektroenergetycznych na terenie Gminy.
- Przygotowanie Planu zaopatrzenia w ciepło energię elektryczną i paliwo gazowe.

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Podjęcie działań zmierzających do poprawy parametrów technicznych energii elektrycznej dostarczanej odbiorcom, ➤ Podjęcie działań nad gazyfikacją Gminy. ➤ Zaopatrzenie budynków w zasilanie fotowoltaiczne i w pozostałe instalacje OZE. ➤ Realizacja planu gospodarki niskoemisyjnej przez władze gminy. ➤ Zwiększenie udziału produkcji energii z OZE na terenie obszaru Gminy. ➤ Budowa instalacji do produkcji biokomponentów lub paliw drugiej i trzeciej generacji.
--	---

Cel Operacyjny 1.2. Poprawa powiązań komunikacyjnych z otoczeniem oraz modernizacja wewnętrznego układu drogowego

Cel Operacyjny 1.2.	Poprawa powiązań komunikacyjnych z otoczeniem oraz modernizacja wewnętrznego układu drogowego
Działania	<p>Prowadzenie działań stymulujących i wspierających ponadgminne inwestycje transportowe</p> <p><i>Kierunki działań:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Wspieranie działań na rzecz polepszenia powiązań transportowych Gminy z otoczeniem. <p>Poprawa standardu gminnego układu drogowego</p> <p><i>Kierunki działań:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Budowa drogi gminnej nr 330554W Dąbrowa – Jamki od km 1+136 do km 1+500 – II etap. ➤ Przebudowa drogi gminnej nr 330571W w miejscowości Grabowa od drogi wojewódzkiej nr 740 do drogi gminnej nr 330508W.

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Przebudowa drogi gminnej nr 330509W Mokrzec - Wymysłów - I etap. ➤ Rozbudowa sieci wodociągowej w terenach zabudowy mieszkaniowej. ➤ Przebudowa drogi gminnej nr 330515W Rduchów – Rduchów Kolonia. ➤ Przebudowa drogi gminnej nr 330509W Mokrzec – Wymysłów. ➤ Przebudowa drogi gminnej nr 330516W Rdzów – Kamyki-Mokrzec III etap.
--	--

Cel Operacyjny 1.3.	Ochrona zasobów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego
Działania	<p>Systematyczne prowadzenie edukacji ekologicznej i promocji proekologicznego stylu życia wśród społeczności lokalnej</p> <p><i>Kierunki działań:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Upowszechnianie rzetelnej wiedzy o stanie środowiska przyrodniczego Gminy, jego walorach, zasobach i głównych zagrożeniach ➤ Kształtowanie proekologicznych postaw dorosłych mieszkańców Gminy w miejscu ich zamieszkania i wypoczynku ➤ Systematyczna edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży w szkołach. ➤ Integracja społeczności lokalnej wokół programu poprawy stanu środowiska przyrodniczego oraz utworzenie lokalnego zespołu realizacji ➤ Promowanie i wspieranie proekologicznej gospodarki leśnej, nastawionej na wzmocnienie odporności biologicznej lasów.

	<ul style="list-style-type: none">➤ Systematyczna aktualizacja programu ochrony środowiska naturalnego na obszarze Gminy. <p>Pełna ochrona walorów i zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego</p> <p><i>Kierunki działań:</i></p> <ul style="list-style-type: none">➤ Rewitalizacja, konserwacja, renowacja, modernizacja, adaptacja historycznych i zabytkowych obiektów oraz zespołów obiektów wraz z ich otoczeniem.➤ Konserwacja zabytków ruchomych.➤ Założenie gminnej ewidencji zabytków.➤ Ochrona i renowacja cennych walorów i zasobów środowiska przyrodniczego występujących na terenie Gminy.➤ Wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych, z położeniem szczególnego nacisku na aspekt ochrony przyrody.➤ Inwestycje w stawy widokowe, tereny wypoczynkowe oraz ścieżki dydaktyczne.➤ Inwentaryzacja przyrodnicza Gminy i objęcie formą ochrony pomnikowej drzewa rosnące w poszczególnych miejscowościach, liczące ponad 100 lat.➤ Rozwijanie stałej współpracy z sąsiednimi Gminami i Powiatem w celu koordynacji działań na rzecz ochrony środowiska.➤ Wspieranie działań na rzecz produkcji energii elektrycznej z zastosowaniem naturalnych i ekologicznych źródeł energii
--	--

	<ul style="list-style-type: none">➤ Przystosowanie istniejących kotłowni do wykorzystania paliw ze źródeł odnawialnych.➤ Rozwiązanie problemu wymiany azbestowych pokryć dachowych oraz ich utylizacji.➤ Likwidacja wysypisk dziko powstałych.
--	--

5.1.2. Rozwój gospodarki lokalnej, w tym rolnictwa, zdrowej żywności i turystyki.

Jako jeden z najważniejszych kierunków rozwoju gminy uznano poprawę funkcjonowania sfery gospodarczej gminy i efektywność działającej w tej przestrzeni lokalnej przedsiębiorczości. Formowanie przestrzeni gospodarczej gminy można ująć w następujących aspektach: kreowanie lokalnych zasobów wytwórczych poprzez stwarzanie korzystnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości; zarządzanie infrastrukturą w celu ułatwienia nawiązywania stosunków gospodarczych; rozwijanie powiązań integrujących pomiędzy uczestnikami procesów gospodarczych; umacnianie istniejących przejawów życia gospodarczego w gminie.

Obecne okres charakteryzuje się dynamicznym rozwojem turystyki w skali świata, poszczególnych regionów i państw. Staje się ona z jednej strony ważnym i szybko rozwijającym się, złożonym sektorem gospodarki poszczególnych krajów europejskich, jak też państw innych części świata posiadających potencjał turystyczny. Jednocześnie usługi turystyczne zwiększają swoją pozycję w hierarchii potrzeb konsumentów, którzy coraz częściej korzystają z wyjazdów turystycznych. Gmina posiada naturalne walory związane z położeniem w regionie dlatego powinna je wykorzystać by wzmocnić swoją rolę jako ośrodka turystyki i wypoczynku o znaczeniu lokalnym. W związku z nowym terytorialnym paradygmatem w rozwoju lokalnym regionalnym należy w ramach realizacji niniejszego celu szczególną uwagę zwrócić na pełne zaangażowanie przedstawicieli różnych branż oraz realizację przedsięwzięć w partnerstwie na różnym szczeblu. W ramach celu będą realizowane dwa cele operacyjne.

CEL STRATEGICZNY 2

Rozwój gospodarki lokalnej, w tym rolnictwa zdrowej żywności i turystyki

Cel Operacyjny 2.1. Wspieranie rozwoju aktywności gospodarczej

Cel Operacyjny 2.1.	Wspieranie rozwoju aktywności gospodarczej
Działania	<p>Organizacyjne i finansowe wsparcie rozwoju przedsiębiorczości</p> <p><i>Kierunki działań:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Wspomaganie przedsiębiorczości poprzez współdziałanie Władz Gminy z agencjami i fundacjami rozwoju lokalnego oraz lokalnymi przedsiębiorcami, ➤ Wspieranie i zachęcanie do zakładania działalności gospodarczej na obszarze Gminy w tym w sektorze produktów związanych ze zdrową żywnością. ➤ Realizacja projektów unijnych nastawionych na Promocje Przedsiębiorczości w Gminie, ➤ Stworzenie punktu informacyjno – doradczego w Gminie na potrzeby przedsiębiorców i rolników w zakresie pozyskiwania środków ze źródeł unijnych, ➤ Wspieranie działań na rzecz tworzenia pozarolniczych miejsc pracy, zwłaszcza dla absolwentów szkół oraz podnoszenia kwalifikacji zawodowych mieszkańców, ➤ Opracowanie brakujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i skuteczne egzekwowanie ich ustaleń, ➤ Wspieranie przekształcania się gospodarstw rolnych na

	produkcję metodami ekologicznymi, tzw. rolnictwo ekologiczne
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Wykorzystanie walorów historycznych i przyrodniczych Gminy dla aktywizacji funkcji turystyczno – rekreacyjnej, ➤ Dokończenie melioracji gruntów ➤ Uzbrojenie terenów pod nową działalność gospodarczą, ➤ Wspieranie lokalnych fachowców i przedsiębiorców poprzez promocję w Internecie, ➤ Dopuszaenie gabinetów instruktorskich.

2.2 Cel operacyjny: Aktywizacja działań w kierunku rozwoju turystyki, agroturystyki, promocja lokalnych zasobów gminy

Cel Operacyjny 2.2.	<i>Aktywizacja działań w kierunku rozwoju turystyki, agroturystyki, promocja lokalnych zasobów gminy</i>
Działania	<p>Rozwój turystyki</p> <p><i>Kierunki działań:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Zorganizowanie cyklu szkoleń dla rolników zainteresowanych prowadzeniem gospodarstw agroturystycznych. ➤ Wspieranie tworzenia gospodarstw agroturystycznych, ➤ Wspieranie rozwoju bazy noclegowej i gastronomicznej w Gminie. ➤ Rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej. ➤ Utworzenie szlaków turystycznych oraz wytyczenie ścieżek rowerowych.

- Właściwe oznakowanie miejsc atrakcyjnych turystycznie.

	<ul style="list-style-type: none">➤ Organizacyjne i finansowe wsparcie ochrony obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie Gminy oraz promocja tych obiektów.➤ Opracowanie planu zabudowy rekreacyjnej / letniskowej, uzbrojenie terenów pod tego typu zabudowę zgodnie z wymogami ochrony środowiska przyrodniczego <p>Promocja Gminy <i>Kierunki działań:</i></p> <ul style="list-style-type: none">➤ Opracowanie i realizacja kompleksowego programu promocji Gminy, skierowanego do potencjalnych mieszkańców, przedsiębiorców i turystów.➤ Rozwój produktów lokalnych.➤ Utworzenie banku danych o nieruchomościach przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową, produkcyjną i usługową.➤ Tworzenie gminnego zasobu gruntów na cele inwestycyjne. Sukcesywne ich przygotowywanie do zorganizowanej działalności inwestycyjnej (scalanie i podział na działki, budowa podstawowej sieciowej infrastruktury technicznej i dróg).
--	---

5.1.3. Rozwój usług społecznych, edukacyjnych oraz działania na rzecz integracji i kształtowania postaw prospołecznych mieszkańców

Rozwój lokalny i regionalny nie wynika wyłącznie z inwestowania w infrastrukturę. Szczególnie ważnym komponentem jest także potencjał kapitału ludzkiego. Zdolność społeczności lokalnej do integracji i samoorganizacji gwarantuje jednostce trwały rozwój będący odpowiedzią na potrzeby mieszkańców. Tworzenie warunków dla funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego powinno stanowić ważny element w planowaniu przyszłości

Gminy Potworów. Pobudzenie aktywności społeczności lokalnej pozwoli na aktywne włączenie mieszkańców w działania na rzecz najbliższego otoczenia. Przyczyni się

tym samym do zwiększania konsekwentnego wysokiego potencjału miejsca zamieszkania. Pozwoli także na wypracowanie właściwych narzędzi współpracy i partnerstwa rozumianego jako płaszczyzna współpracy władz gminnych, organizacji (stowarzyszeń) działających na terenie gminy, środowisk związanych z lokalną przedsiębiorczością oraz gmin ościennych.

Konsultacje na etapie realizacji niniejszego dokumentu pozwoliły wyodrębnić trzy działania operacyjne, dzięki którym władze gminy osiągnie zamierzone efekty w ramach pobudzania partycypacji i aktywizacji mieszkańców.

CEL STRATEGICZNY 3

Rozwój usług społecznych, edukacyjnych oraz działania na rzecz integracji i kształtowania postaw prospołecznych mieszkańców

Cel Operacyjny: 3.1. Zapewnienie jak najlepszego standardu świadczonych usług edukacyjnych i sportowo rekreacyjnych

Cel Operacyjny nr 3.1	Zapewnienie jak najlepszego standardów usług edukacyjnych i dostęp do obiektów sportowo - rekreacyjnych
Działania	<p>Poprawa warunków i jakości nauczania w gminnych placówkach oświatowych</p> <p><i>Kierunki działań:</i></p> <ul style="list-style-type: none">➤ Stałe doskonalenie programów nauczania w szkołach gminnych oraz podnoszenie kwalifikacji zawodowych przez kadre pedagogiczną.➤ Indywidualizacja procesu nauczania w szkołach i przedszkolach.➤ Doposażenie gminnych placówek oświatowych w nowoczesne pomoce dydaktyczne.

- Wsparcie dla edukacji pozaszkolnej dzieci i młodzieży szczególnie uzdolnionej.
- Realizacja Projektów Unijnych przez szkoły w Gminie w celu wyrównywania szans edukacyjnych uczniów z obszarów wiejskich.
- Umożliwienie stałego bezpłatnego dostępu do Librusa (dziennik elektroniczny)

Rozbudowa infrastruktury sportowo - rekreacyjnej

Kierunki działań:

- Modernizacja zaplecza sportowego w szkołach.
- Modernizacja obiektów sportowo – rekreacyjnych w sołectwach: place zabaw, boiska sportowe, siłownie zewnętrzne.
- Tworzenie miejsc wiejskiej rekreacji - zagospodarowanie terenów wokół stawów i świetlic wiejskich.

Poprawa warunków upowszechniania kultury

Kierunki działań:

- Wspieranie wszelkich form działalności kulturalnej mieszkańców, stowarzyszeń i zespołów.
- Budowa świetlic wiejskich w miejscowościach: Wir, Długie, Grabowska Wola
- Wspieranie działalności edukacyjno-kulturalnej w świetlicach wiejskich.
- Przygotowanie i realizacja projektów w ramach odnowy wsi oraz zachowania i ochrony dziedzictwa kulturowego.
- Uruchomienie pracowni graficznej, zakup sprzętu i oprogramowania, szkolenia.
- Inwestycje w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych dotyczące wykorzystania aplikacji usługi TIK i treści cyfrowych w obszarze kultury i

	turystyki.
--	------------

Cel Operacyjny 3.2. Wsparcie działań opieki społecznej i aktywnej integracji oraz bezpieczeństwa w gminie

Cel Operacyjny nr 3.2	Wsparcie działań opieki społecznej i aktywnej integracji oraz bezpieczeństwa w gminie
Działania	<p>Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu <i>Kierunki działań:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Rozszerzenie zakresu działań dla osób objętych pomocą społeczną w formie usług opiekuńczych i specjalistycznych. ➤ Aktualizacja Strategii Rozwoju Problemów Społecznych w Gminie. ➤ Budowanie i wsparcie tworzonych spółdzielni socjalnych w gminie. ➤ Realizacja programu na rzecz integracji osób i rodzin wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową. ➤ Wspieranie finansowe, szkoleniowe i doradcze dla osób podejmujących samo zatrudnienie. ➤ Tworzenie systemu pomocy sąsiedzkiej dla osób potrzebujących i niepełnosprawnych ➤ Budowa lokali socjalnych <p>Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego <i>Kierunki działań:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Rozszerzenie zakresu współpracy Gminy z Policją, wsparcie sołtysów i dyrektorów szkół (kontakt indywidualny i stały kontakt telefoniczny). ➤ Tworzenie nowoczesnej bazy sprzętowej jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych z terenu

	<p>Gminy, wyposażanie jednostek w coraz nowocześniejszy sprzęt ratowniczo-gaśniczy - zakup średniego samochodu ratowniczo – gaśniczego dla Ochotniczej Straży Pożarnej w Wirze, Mokrzcu oraz Rdzuchowie.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Modernizacja budynku PSP w Potworowie ➤ Włączenie placówek oświatowych w działania realizujące profilaktykę uzależnień (doksztalcanie rodziców).
--	--

Cel Operacyjny nr 3.3. Zapewnienie sprawnej i profesjonalnej obsługi interesantów przez administrację samorządową

Cel Operacyjny nr 3.3	Zapewnienie sprawnej i profesjonalnej obsługi interesantów przez administrację samorządową
Działania	<p>Poprawa warunków lokalowych Urzędu Gminy i poprawa jakości pracy administracji samorządowej.</p> <p><i>Kierunki działań:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Dostosowanie struktur organizacyjnych Urzędu Gminy w Potworowie do zasad i wymogów zarządzania strategicznego. ➤ Zakupy inwestycyjne Urzędu Gminy, w tym stała modernizacja sprzętu i oprogramowania komputerowego. ➤ Stworzenie gminnych punktów dostępu do Internetu (e-społeczeństwo) ➤ Nawiązanie partnerskiej współpracy z zagranicznymi Gminami. ➤ Utworzenie banku informacji o Gminie i jego okresowa aktualizacja. ➤ Powołanie Zespołu ds. wdrażania, realizacji i monitoringu Strategii Rozwoju Gminy. ➤ Prowadzenie aktywnych działań na rzecz pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych przeznaczonych na

	<p>rozwój gminnych przedsięwzięć.</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Opracowywanie i aktywne upowszechnianie informacji i oferty dla zainteresowanych prowadzeniem działalności gospodarczej w Gminie – oferty gminnej.➤ Stworzenie preferencyjnych warunków w zakresie pozyskiwana gruntów oraz ulg i preferencji dla inwestorów.➤ Stworzenie i wdrożenie w Urzędzie Gminy „szybkiej ścieżki obsługi”➤ Podniesienie stopnia współuczestnictwa lokalnej społeczności w działaniach na rzecz rozwiązywania problemów gminnych.➤ Systematyczne podnoszenie kwalifikacji zawodowych przez urzędników.
--	---

6. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego będzie realizowana z poszanowaniem zasad obowiązujących w ramach Polityki Spójności UE oraz zasad wskazanych w krajowych dokumentach strategicznych, m.in. w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Głównymi zasadami przygotowania i realizacji Strategii są:

- ✓ **zasada koncentracji (geograficznej i tematycznej)** – oznaczająca skoncentrowanie ograniczonych zasobów finansowych i organizacyjnych na wyodrębnionych obszarach geograficznych, w których potrzebna jest zewnętrzna interwencja dla pełnego wykorzystania potencjałów rozwojowych, jak również - polegająca na skoncentrowaniu interwencji na działaniach zorientowanych na strategiczne dziedziny decydujące o konkurencyjności regionów/terytoriów w dłuższym horyzoncie czasowym lub ograniczeniu interwencji do określonych działań/projektów;

- ✓ **zasada partnerstwa i współpracy** – rozumiana jako współdziałanie, współdecydowanie, współodpowiedzialność podmiotów publicznych (tj. instytucji krajowych, regionalnych, lokalnych) i niepublicznych za realizację celów Strategii, jak również współpraca (oparta na wzajemnym zaufaniu) w realizacji wspólnych przedsięwzięć, a także monitorowaniu i ewaluacji działań w ramach realizacji Strategii;
- ✓ **zasada koordynacji** – oznaczająca ścisłe i kompleksowe powiązanie działań różnych podmiotów publicznych i niepublicznych realizujących zróżnicowane przedsięwzięcia rozwojowe za pośrednictwem zespołu instrumentów o charakterze instytucjonalnym, prawnym i planistycznym;
- ✓ **zasada subsydiarności** – zakładająca planowanie i realizację celów Strategii, przeróżne podmioty, na możliwie najniższym poziomie administracyjnym gwarantującą najwyższą efektywność jej realizacji;
- ✓ **zasada wieloszczeblowego zarządzania procesami rozwoju regionalnego** – odnosząca się do zinstytucjonalizowanej sieci powiązań na poziomie europejskim – krajowym – regionalnym – lokalnym, umożliwiającej większe zaangażowanie partnerów społeczno-gospodarczych w realizację Strategii;
- ✓ **zasada zintegrowanego podejścia terytorialnego** (*place-based approach*) – dotycząca lepszego wykorzystania ukrytych lub niewłaściwie wykorzystywanych zasobów (w tym zasobów ludzkich), oraz specjalizacji terytoriów o różnym poziomie rozwoju, bazująca na wewnętrznym (endogenicznym) potencjale rozwojowym odpowiadająca na specyficzne potrzeby województwa oraz umożliwiająca realizację interwencji odpowiadających na wyzwania rozwojowe dostosowane do lokalnych uwarunkowań;
- ✓ **zasada podejmowania decyzji w oparciu o rzetelne informacje** – gwarantująca realizację Strategii w kontekście obiektywnych faktów, danych, wniosków i rekomendacji oraz ekonomiczno-społecznych teorii naukowych (*evidence based policy*) za pomocą przejrzystego i sprawnego systemu monitorowania i ewaluacji;
- ✓ **zasada zrównoważonego rozwoju** – oznaczająca integrowanie celów i wymogów ochrony środowiska z innymi politykami, strategiami i działaniami.

6.1 Podmioty zaangażowane w realizację Strategii.

Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Gminy Potworów na lata 2016 – 2022 będzie realizowana przez wiele instytucji, organizacji, podmiotów działających lokalnie i na rzecz gminy. Podmiotem odpowiedzialnym za realizację, wdrażanie i osiąganie zamierzonych celów Strategii jest Urząd Gminy, w imieniu którego działa Wójt Gminy. W realizacji Strategii włączone będzie szerokie grono partnerów reprezentujących m.in. jednostki organizacyjne i pomocnicze Gminy, organizacje pozarządowe, instytucje społeczno-gospodarcze, przedsiębiorcy i instytucje otoczenia biznesu. Istotną także będzie współpraca ponadlokalna, w tym współpraca zagraniczna z miastami partnerskimi oraz z innymi samorządami, instytucjami i środowiskami społeczno-gospodarczymi. Współpraca wymienionych środowisk jest warunkiem koniecznym dla osiągnięcia celów w niej założonych.

6.2. Finansowanie realizacji Strategii

Ogólny i kierunkowy charakter dokumentu, niezakończona dyskusja na temat nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej oraz wstępne projekcje w zakresie alokacji środków krajowych na rozwój regionalny sprawiają, że sposób finansowania realizacji Strategii można określić jedynie w sposób ramowy poprzez wskazanie przyszłych źródeł finansowania oraz wskazanie uwarunkowań ich pozyskania i absorpcji. Finansowanie realizacji Strategii będzie oparte w szczególności o:

- publiczne środki zagraniczne, w tym pochodzące z funduszy europejskich oraz instrumentów finansowych UE;
- publiczne środki lokalne, regionalne i krajowe, w tym środki budżetu gminy, budżetu województwa, budżetu państwa (w tym fundusze celowe) oraz innych jednostek sektora finansów publicznych, środki prywatne.

Dla skutecznej i efektywnej realizacji ustaleń STRATEGII ROZWOJU SPOŁECZNO – GOSPODARCZEGO GMINY POTWORÓW DO 2029 ROKU niezbędne jest stworzenie systemu stałego monitorowania, kontroli i oceny efektów realizacji jej ustaleń (celów i kierunków działania). Jednocześnie system ten może być wykorzystywany do ciągłego

śledzenia zdarzeń, tendencji i procesów zachodzących w otoczeniu Gminy, jak wewnątrz niej, które mogą wywierać pozytywny lub negatywny wpływ na osiąganie przyjętych celów rozwoju. Generalnie rzecz biorąc, systemy monitoringu i kontroli służą do wykrywania:

- istniejących, bądź możliwych tendencji i zdarzeń powodujących zakłócenia w wykonywaniu decyzji wynikających z przyjętych ustaleń STRATEGII,
- negatywnych konsekwencji tychże decyzji dla poziomu życia mieszkańców i funkcjonowania podmiotów gospodarczych oraz stanu środowiska przyrodniczego,
- odchyłeń realizacyjnych od założonych celów rozwoju Gminy.

Monitoring i kontrola realizacji ustaleń STRATEGII służy więc rozwiązywaniu problemów, gdyż nastawione są one na ich wykrywanie oraz zapobieganie ich skutkom. Pozwala to na zwiększenie zdolności władz Gminy Potworów do szybkiej i skutecznej reakcji na zmiany zachodzące zarówno w otoczeniu, jak i wewnątrz niej.

Monitoring i kontrola realizacji

Jest to proces, który ma na celu systematyczne analizowanie stanu zaawansowania realizacji poszczególnych kierunków działań i ich zgodności ze sformułowanymi celami. Jego istotą jest wyciąganie wniosków z tego, co zostało, a co nie zostało zrobione, określenie przyczyn tego stanu rzeczy, a także modyfikowanie dalszych poczynań w taki sposób, aby osiągnąć zakładane cele. Innymi słowy, istotą procesu monitoringu i kontroli jest stwierdzenie, czy wynik naszego działania (efekt końcowy) jest zgodny z zamierzeniami (cele i kierunki działania) oraz czy wszystkie czynności i środki zastosowane w działaniu były potrzebne do osiągnięcia zamierzonego stanu.

Monitoring prowadzony będzie w zakresie rzeczowym i finansowym.

MONITORING RZECZOWY obejmować będzie skwantyfikowane dane obrazujące postęp w realizacji zapisanych w STRATEGII zadań oraz umożliwiać będzie oceny ich wykonania w odniesieniu do celów rozwoju. Będzie się on posługiwał się dwoma rodzajami wskaźników, a mianowicie:

WSKAŹNIKAMI PRODUKTU (dostarczają informacji o dobrach lub usługach wytworzonych w wyniku realizacji zadań) - opisują one rzeczy materialne lub usługi powstałe bezpośrednio w wyniku realizacji zadań, np. długość zmodernizowanych dróg, liczb zmodernizowanych pomieszczeń, itp.,

WSKAŹNIKAMI REZULTATU (dostarczają informacji o zmianach jakie nastąpiły w wyniku realizacji zadań) - opisują one bezpośrednie i natychmiastowe efekty (korzyści) wynikające z realizacji zadań, np. liczba gospodarstw domowych podłączonych do sieci wodociągowej. Natomiast MONITORING FINANSOWY obejmować będzie ocenę racjonalności i sprawności wydatkowania środków finansowych (własnych i zewnętrznych) na realizację ustaleń zawartych w STRATEGII.

Monitoring i kontrola realizacji ustaleń STRATEGII ROZWOJU SPOŁECZNO – GOSPODARCZEGO GMINY POTWORÓW DO 2029 ROKU będzie obejmowała w szczególności:

- zbieranie i interpretowanie (oceny) danych opisujących postęp i efekty realizowanych kierunków działań (projektów realizacyjnych),
- bieżący nadzór, kontrolę i ocenę realizacji poszczególnych kierunków działań,
- wczesne diagnozowanie trudności mogących mieć niekorzystny wpływ na realizowane kierunki działań, zwłaszcza na ich terminowość i ostateczne koszty realizacji,
- korygowanie i modyfikowanie planowanych kierunków działań, jeśli nie ma szans i możliwości ich wykonania,
- weryfikację zgodności założonych planów finansowych z faktyczną ich realizacją,
- weryfikację zgodności uzyskiwanych efektów z założonymi celami,
- ocenę efektywności wykorzystania środków finansowych pozostających w dyspozycji budżetu Gminy i aktualizację prognoz finansowych,
- aktualizację i uzupełnianie zapisów STRATEGII, w zależności od pojawiających się zewnętrznych i wewnętrznych merytorycznych przyczyn,
- sporządzanie przez Wójta Gminy raportu z realizacji ustaleń STRATEGII (raz w roku) i jego przekazywanie Radzie Gminy, a także upowszechnianie wśród mieszkańców na stronie internetowej Gminy Potworów,

Monitoring i kontrola realizacji ustaleń Strategii mają, więc za zadanie szybko wykrywać tendencje i zdarzenia mogące mieć negatywny wpływ na skalę i tempo realizacji, zapisanych w STRATEGII, celów rozwoju i planowanych zadań realizacyjnych.

Ocena efektów realizacji

Ocena efektów realizacji ustaleń STRATEGII umożliwia - poprzez odpowiednio dobrany system mierników – badać rezultaty (postępy) w zaspokojeniu zbiorowych potrzeb mieszkańców Gminy.

Będzie ona prowadzona w dwóch aspektach:

- bieżąca (on-going) - ocenie tej będą podlegać poszczególne przedsięwzięcia w trakcie ich realizacji,
- ex-post - ocenie tej będą podlegać poszczególne przedsięwzięcia po ich zakończeniu.

Przy ocenie efektów realizacji ustaleń STRATEGII należy uwzględnić następujące trzy kryteria:

- skuteczności, co pozwala określić, czy i na ile cele zapisane w STRATEGII zostały osiągnięte,
- efektywności, co pozwala porównać zasoby zaangażowane przy realizacji danego przedsięwzięcia z rzeczywistymi osiągnięciami - jest to stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych efektów,
- korzystności, co pozwala ocenić faktyczne efekty z realizacji danego przedsięwzięcia - jest to ocena „saldo” skutków pozytywnych i negatywnych powstałych w wyniku jego realizacji,

Ocena efektów zdefiniuje również czynniki, które przyczyniły się do sukcesu lub niepowodzenia we wdrażaniu poszczególnych przedsięwzięć, a także określi rekomendacje i proponowane zmiany w zapisach STRATEGII. Szczególną uwagę należy zwrócić na sposób rozpowszechniania wyników tej oceny tak, aby dotarły one do jak najszerszego grona mieszkańców Gminy i zlokalizowanych na jej terenie podmiotów gospodarczych oraz innych zainteresowanych podmiotów.